DATINA

Serie nouă, anul 6, nr. 57, ianuarie 2019

www.cctb.ro

**Revistă lunară editată de Centrul Cultural Judeţean Constanţa „Teodor T.Burada”
al Consiliului Județean Constanța**

Cuprins

03
Editorial - Eminescu

06
Premieră de gală
„MOROMEȚII 2” – eveniment cultural
de excepție la Constanța

08
În exclusivitate pentru ”Datina”
regizorul Stere Gulea
”Este un film care pune niște întrebări,
îndeamnă la reflecție”

09
Profesorii noștri
„Izvoare dobrogene” - izvor de cultură tradițională

11
Pe urmele lui Teodor Burada prin satele județului Constanța
Ostrov. Repere istorice

15
De prin satele dobrogene azi
Ostrov
Regii Dunării

17
Obiceiuri de pe la noi
Despre foc și sare

19
Datini la români
Joia și Joimărița

21
Povestea vorbelor
A face capul calendar; a se uita ca mâţa-n calendar

23
140 de ani de presă în Dobrogea
„Tomis pentru popor”

27
Datini de pe la noi
Crăciunul cu huțulii

29
Figuri de dascăli constănțeni
Valentina Boteanu

34
Ce ne costă perfecționismul?

36
Info - Datina
Muzica rănilor de război

37
Repere istorice
Alexandru Ioan Cuza – fondatorul învățământului universitar românesc

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
CENTRUL CULTURAL JUDEŢEAN CONSTANŢA „TEODOR T. BURADA” AL CONSILIULUI JUDEȚEAN CONSTANȚA

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: Prof. DOINA VOIVOZEANU, **DIRECTOR ARTISTIC:** SILVIA ŢIGMEANU
REDACTOR ŞEF: conf.univ. dr. AURELIA LĂPUŞAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, OANA ELENA POPESCU

DIRECTOR ECONOMIC: ALINA ONEL
Tehnoredactor: GABRIEL VOICU
Corectură: DANIELA ANDRA COJOCEA

Copyright text şi fotografii © CENTRUL CULTURAL JUDEŢEAN CONSTANŢA „TEODOR T.BURADA”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului şi colecţii particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanţa, bdul Alex.Lăpuşneanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Judeţean Constanţa „Teodor T. Burada” - Constanța

Bd. Tomis nr. 110
Tel./Fax: 0241 61 92 93
E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel: 0241 61 88 42
E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Editorial

Eminescu

Aurelia LĂPUȘAN

Să scriem și să vorbim despre Eminescu în fiecare ianuarie este o datorie morală a oricărui român. Și în toate celelalte luni ale anului, an după an, să scriem și să vorbim despre Eminescu rămâne o înaltă datorie a fiecăruia dintre noi.

Să vorbim despre Eminescu, cel tot atât de mare gazetar pe cât de mare poet, - vocații paralele, cum le denumea Șerban Cioculescu, - omagiindu-i opera, gândul și fapta, lupta și neatârnarea.

Fără tăgadă, Eminescu a fost de o probitate intelectuală de excepție, a avut o gândire filosofică de maximă profunzime, a manifestat o atitudine extrem de lucidă față de problemele neamului său, ale lumii și ale universului.

Manuscrisele lui – laborator de creație, cum le-au numit, generic, exegezii eminescieni, cuprind texte inedite, observații critice, note, calcule din domenii de mare varietate de la științele naturii la fizică, chimie, transporturi, demografie, istorie, geografie, biologie, matematică, pedagogie, economie politică, statistică, drept aplicat ș.a.

Adevărate tratate științifice fiecare în parte.

Eminescu și-a pus și a pus pentru toți întrebări. A răscolit timpul cu întrebările lui. Printre altele, o problemă repetativă este felul cum se păstrează sau se reface starea de echilibru în natură și societate. Simbolul echilibrului este cumpăna, iar pentru Eminescu Carpații reprezintă cumpăna poporului român!

”Niciun alt popor nu poate spune ca poporul român că este dator unui singur om pentru formația sa spirituală, scria cândva Horia Roman, ziaristul de la Buletin european și Europa liberă. Există totdeauna în istorie epoci dominate de o personalitate, există școli artistice sau literare unde câțiva reprezentanți de prim rang au marcat momentele culminante și în fruntea cărora se găsesc un lider care se poate numi Michelangelo sau Shakespeare.

Noi vorbim și noi scriem, în România, limba lui Eminescu.

Noi gândim și interpretăm lumea cum pe noi ne-a învățat Eminescu.

Eminescu este român cum sunt Carpații și Nistrul și tot ce este românesc pe pământ.

Apariția sa a fost un fenomen atât de complex încât nu poate fi încadrat într-un sector izolat. Poezie, proză, istorie, filosofie, jurnalism peste care se așează geniul lui Eminescu, exprimat în scrierile sale, în care găsim frumuseți nebănuite, interpetări istorice la care nici unul înaintea sa nu se gândise: a descoperit marile directive sociale ale epocii sale, o epocă de febrilă căutare a unității și a idealului național românesc.”

Și continua Horia Roman, străbătut de un real și profund patriotism: ”Astăzi cine caută să nege sau să demoleze tot ceea ce a creat Eminescu împreună cu predecesorii și urmașii lui ?

Cu siguranță, Eminescu a iubit mult Dobrogea căci a scris deseori despre ea, chiar în timpul și imediat după Războiul de independență și, convingător, ca în mai toate scrierile sale politice, sublinia ori de câte ori avea prilejul: ”Dobrogea este o dependență naturală a Țării Românești, din punct de vedere istoric dreptul nostru asupra Dobrogei este incontestabil. Romană din vremea împăratului August, loc de exil al poetului Ovidiu, bizantină în urmă-trecând de la asanizi la Țara Românească, ea a rămas Țării Românești, până ne-a fost luată de turci și de nimeni altul”.

Hotel Intim din Constanța unde a găzduit Eminescu

Știm că Eminescu a fost la Constanța în vara lui 1881, există publicate 93 scrisori de dragoste adresate Veronicăi Micle, patru fiind expediate din Constanța, iar reporterul îndrăgostit presară printre lacrimi și alintături și date de importanță documentară despre orașul stațiune, dar și despre munca la “Timpul”.

Întâi a fost scrisoarea descoperită de Augustin Z.N.Pop și publicată în revista “Tomis” în 1969. Trei decenii mai târziu niște scrisori păstate la secret amar de timp, ajunse în Italia, depozitate într-o bancă elvețiană, trecute Atlanticul, descifrate de o româncă, Christina Zarifopol-Illias, la Bloomington, Indiana, SUA, sunt încredințate unei edituri din Iași, POLIROM, și ajung la cititori cu puțin înainte de a se termina Anul de manifestări omagiale Eminescu, anul 2000.

Iată că la epistola din 16 iunie 1882 expediată Veronicăi din mansarda Hotelului Angleterre-Chiustengea (astăzi, Intim) care poate fi asemuită cu un documentat reportaj jurnalistic despre orașul de la malul mării, se alătură alte două, datate 20 și 24 iunie.

În iunie 1882 Eminescu era bolnav și singur:”Dragul meu Momoțel, Dacă nu ți-oi scrie câteva zile, atunci să știi c-am plecat. Nu știu încă bine unde să plec: la Pucioasa, la Strunga, la Balta Albă, la Lacul Sărat, dar destul că de plecat trebuie să plec, căci picioarele mele au nevoie, fie de băi sărate, fie de băi alcaline, dar în sfârșit de băi care au un efect determinant asupra pielei./…/ În scrisoarea cunoscută din data de 16 iunie el descrie cum s-a decis să vină la mare, cum a pierdut vaporul la Giurgiu, cum a ajuns să facă băi printre puținii sezoniști căci apa era rece și afară de el nimeni nu se scălda în mare. ”O să mă întrebi ce efect mi-a făcut marea, pe care o văz pentru-ntâia oară? Efectul unei nemărginiri pururea mișcate.”

Din păcate, aflăm din cea de-a doua scrisoare adresată “dulcea mea amică”, că “pentru 28 a lunii curente sunt rechemat de afaceri la București căci colegii mei pleacă amândoi la 1 iulie./…/Cât despre bubele mele, toate s-au închis, afară de una la piciorul drept care e foarte îndărătnică. Noutăți de pe aici nu vei fi așteptând și-ntr-adevăr nici n-aș avea ce-ți scrie decât că verdețurile ne vin direct din Țaringrad și că pustietatea de prin prejur nu produce nimic. Neavând nici un rău și lipsită de ploaie recolta arăturilor e nulă, de aceea oamenii nici nu prea ară și se-ntemeiază mai mult pe creșterea de vite. Viața e monotonă și peste zi târgul pustiu. Șed în mansarda mea și cetesc economie politică, pregătindu-mă pentru trista campanie de vară, pentru caniculă, când, singur, la “Timpul”, voi trebui să scriu în fiece zi altceva.”

Iată ce se mai știe legat de Constanța și Eminescu, cules din presa vremii.

În 1886, tânărul publicist I.N.Roman, patriarhul de mai târziu al presei dobrogene, l-a invitat pe poet la Iași într-un restaurant pentru un interviu. Și relatează despre aceasta Horia Roman, fiul lui INRoman, publicist născut la Constanța și militant pe tărâmul presei în Italia, autorul unor însemnări de jurnalist profesionist, “Cenușa visărilor noastre”. Eminescu era în plină glorie literară dar și cu probleme de sănătate. Se cunoscuseră la ședințele Junimii și ziaristul devenise un epigon eminescian. După mai multe pahare cu vin și cu mâncare puțină Eminescu îi spuse: ”Știi câte limbi străine vorbesc

eu? Germana, franceza, elina, italiana, poloneza, spaniola, latina, albaneza, slavona…

/…/Apoi, ca o demonstrație practică a limbilor ce vorbea, se ridică și începu să cânte, cu glas puternic, niște melodii bisericești în vechea limbă slavonă.”Episodul relatat cuprinde în continuare reflecțiile celor doi legate de lipsa banilor și de nababul Cantacuzino căruia și unul și altul îi ceruseră sprijinul dar nu-l obținuseră.

În februarie 1888, primăria Constanța organiza un concert de binefacere iar suma rezultată din vânzarea biletelor o expedia la Botoșani. Există o umilitoare chitanță, frumos caligrafiată de mâna poetului prin care se confirmă: ”Am primit de la dl primar Gheorghe Hasnaș suma de una sută șaptezeci și cinci lei, bani de la un concert din Constanța, pentru care am dat aceasta. M.Eminescu, Henriette Eminescu, Botoșani, 7 februarie 1888. Alături de aceste rânduri se găsește și o adresă a primarului Botoșanilor, către colegul său constănțean în care acesta relatează și peripețiile banilor:”Suma de una sută șaptezeci și cinci de lei trimisă de dvs crezându-se pentru incendiații din acest oraș, însă informându-ne că este pentru dl M.Eminescu i s-au dat în primire dsale, pentru care luându-se chitanța cuvenită subscrisă atât de dsa cât și de sora dsale, am onoare a v-o înainta, odată cu acesta, spre cei parti-vă regulă.”

La Mangalia mai există un monument dedicat lui Eminescu. Autorul este Patriciu Mateescu, considerat de critici creatorul școlii românești de ceramică, trăitor de câteva decenii în America, dar cu dorurile lăsate Acasă. A câștigat, de-a lungul timpului, numeroase premii, în străinătate, a fost invitat la diferite simpozioane internaționale, și are lucrări expuse în muzee importante din lume. Mateescu a creat numeroase lucrări în SUA, dintre care unele sunt în colecții private sau expuse în spații publice, cum ar fi Parcul de Sculpturi din Hamilton, NJ, la Skidmore College, Saratoga Springs, New York, și în California la universitățile UCLA și CSUN, și spitalul Cedar Sinai. Mâinile Cerești, au fost construite în mai multe variante, dintre care impozante sunt cele de 10 picioare înălțime la CSUN, în zona Los Angeles-ului.(http://patrickmateescu.com)

Statuia lui „Mihai Eminescu", amplasată la Mangalia, în 1995, are 10 m înălțime. Mateescu a semnat și monumentul intitulat «DANUBIA» în memoria celor căzuți pentru libertate încercând să treacă Dunărea în drumul lor spre Occident, statuia «Rugă pentru România», Noua Românie, la Snagov, Dorul de Țară, Floarea Transilvaniei la Bistrița, lucrări de mari dimensiuni, cu o profundă încărcătură ideatică, dar al artistului pentru România sa natală.

Patriciu Mateescu este și fondatorul “Fundației Hamangia”, înființată în 1970 în orașul Medgidia, și care avea ca scop dezvoltarea artei ceramicii monumentale – o nouă direcţie estetică, organizarea unui simpozion anual şi o tabără de creaţie pe această temă. Atunci, în 1971, a avut loc la Medgidia simpozionul de ceramică cu participarea a 16 artiști, cei mai valoroși din țară. Lucrările lor au rămas pe

faleza orașului. Tradiţia s-a continuat în deceniile următoare și în anii 90 evenimentul avea loc sub numele de Simpozionul Internațional de Ceramică ”Hamangia”. Se structura astfel un ansamblu muzeal în aer liber unic în Europa.

În 1971 Patriciu Mateescu, prezent la prima ediție a taberei naționale de ceramică de la Medgidia, lăsa pe faleza orașului lucrarea ”Forța pământului”(o mai fi oare pe undeva?).

L-am reîntâlnit în 1995 cu prilejul inaugurării statuii lui Eminescu la Mangalia. A vrut, spunea el, să dea aripi visului, să ducă spre stele creația artistică, să nemurească Poetul în spațiul etern al mării, unindu-i aripile cu Cerul.

Premieră de gală

„MOROMEȚII 2” – eveniment cultural de excepție la Constanța

Ana-Maria ȘTEFAN

În data de 18 decembrie 2018 sala Centrului Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” a devenit neîncăpătoare! A avut loc proiecția de gală a filmului care a făcut încasări record în România, „Moromeții 2”, o continuare a filmului arhicunoscut de cinefili. Proiecția face parte din proiectul cultural cinematografic „Filme de sărbători”, care se adresează tinerilor și familiilor acestora organizat de Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean „Teodor T. Burada”. Intrarea s-a făcut în baza unor tichete gratuite în limita locurilor disponibile care au fost epuizate foarte repede, acest aspect dovedind interesul crescut al constănțenilor pentru această producție, asta după ce a mai avut loc o premieră a aceluiași film la Cinema City (City mall) în data de 15 noiembrie.

La eveniment au participat Vivi Drăgan Vasile, Tudor Giurgiu, Cuzin Toma, Iosif Paștina, Marian Adochiței – actor constănțean, Oana Giurgiu și Stere Gulea-regizorul responsabil de cele două producții după romanul omonim.

Totul s-a petrecut în stilul epocii în care acțiunea este plasată, invitații care au pășit pe covorul roșu fiind primiți de domnișoarele de la garderobă care au luat înfățișarea fetelor de la țară cu basma pe cap, cu părul împletit, fuste și ilice, pe o muzică ambientală specifică anilor 45-50, iar caietele program – sub forma unor ziare, au fost împărțite de doi elevi costumați precum adolescenții care împărțeau pe vremuri ziarele, cu cămașă, bretele și șapcă și au strigat cu poftă pe holuri „la ziarul, neamule! ”Dreptatea” după 31 de ani!”. Astfel, elevii de la Colegiul Național de Arte „Regina Maria”, voluntari pentru această seară deosebită, au reușit să recompună și să introducă publicul în atmosfera filmului ce urma să fie derulat.

În „Moromeții 2” Stere Gulea face din țăranul Moromete un individ cu o viață psihologică normală, el creează un țăran inteligent, în măsură să conștientizeze, în modul lui caracteristic, dramele existenței și ale clasei sociale din care face parte.

Filmul se sfârșește cu bocetul popular „Zorilor”, interpretat de

Maria Dragomiroiu, cântat a capella de artistă, care creează un moment cutremurător, un moment de liniște perfectă, în care simți cum timpul se oprește și lacrimi se rostogolesc pe obraji, iar gândul ți-e departe... Un moment în care publicul rămâne înmărmurit, căci filmul de un succes răsunător, încărcat de un soi de patetism, și care parcă respiră efortul smulgerii din țărănie, a cuceririi vieții și carierei ca pe o pradă, trimite la meditație asupra legăturilor interumane, asupra moralității, singurătății și te face să-ți întorci fața spre punțile cu viața de la sat.

La finalul genericului, invitații au urcat pe scenă fiind aplaudați minute în șir, unde au rămas pentru o sesiune de întrebări, răspunzând fiecărui spectator în parte din cei 770 prezenți la eveniment. Seara s-a prelungit cu o sesiune de autografe și fotografii, echipa de filmare fiind lăsată cu greu să părăsească Centrul.

Evenimentul s-a dovedit a fi un succes extraordinar, ceea ce dovedește că există încă interes pentru filmul românesc.

În exclusivitate pentru ”Datina” regizorul STERE GULEA

”Este un film care pune niște întrebări, îndeamnă la reflecție”

Adina Elena BOCAI

Rep.: Cum ați ales Constanța pentru premiera de gală „Moromeții 2”?

S.G. Este o programare care vine la sfârșitul turneului de promovare. Fiind de loc din Constanța am ținut să încheiem aici această plimbare a noastră cu filmul. Este o legătură sentimentală.

Rep: Cum ați simțit publicul din această seară?

S.G.: Totdeauna ești bucuros că oamenii vin să vadă filmul, că stau până la sfârșit și că după aceea mai au încă puterea să stea să întrebe sau să asculte ce se discută și asta arată interes, curiozitate. E bine că poți să ai parte de asemenea întâlniri.

Rep.: De ce abia acum „Moromeții 2”? Actualul context politic a avut vreo influență în hotărârea momentului?

S.G.: Nu neapărat, deși pesemne că inconștient a fost și asta. În orice caz, decizia sigură de a-l face pe al doilea film a fost în momentul în care am cunoscut mai bine epoca de după război. Am plasat acțiunea filmului în 1945. În carte, romanul se întinde pe mult mai mulți ani. Mie mi s-a părut mult mai interesant să rămân într-un an pe care eu îl consider (și nu numai eu), crucial pentru istoria României, pentru că de fapt, este vorba de trecerea destul de brutală de la un sistem politic la comunism și lucrul acesta mi s-a părut cât se poate de interesant, de provocator, cu atât mai mult cu cât ceea ce știam eu din istorie și din romane și filme, era cu totul altfel, eu spunând că arătau deformat de o propagandă care falsifica realitatea. Mi-am spus: *bun, măcar să vin cu o imagine proprie despre acea perioadă.* Nu-i neapărat singura care poate să fie adevărată. Este subiectivă, dar cred că este făcută cu buna intenție de a arăta cam cum s-au desfășurat lucrurile într-un moment foarte important pentru noi. Eu cred că aceste momente sunt foarte importante pentru noi toți, să știm cum au fost.

Rep.: Ce mesaj aveți pentru public prin intermediul filmului și ce mesaj aveți pentru publicul indecis – dacă să vadă sau nu filmul?

S.G.: Sigur că eu îmi doresc să-l vadă toată lumea care vrea să vadă film. Pentru că, cum să vă spun, așa cum am mai spus și în sală: *un film e un film!* Nu am pretenția că filmul trebuie să placă tuturor necondiționat. Dar eu cred că este un film care pune niște întrebări, ne îndeamnă la reflecție, să știm și noi - cei care astăzi trăim: când luăm anumite decizii, avem o anumită responsabilitate și că de fapt din atitudinile noastre se face un lucru bun sau se face un lucru rău. Deci asta e pretenția: să ne aplecăm cu mai multă responsabilitate asupra momentelor pe care le trăim când istoria noastră poate să basculeze înspre bine sau înspre rău.

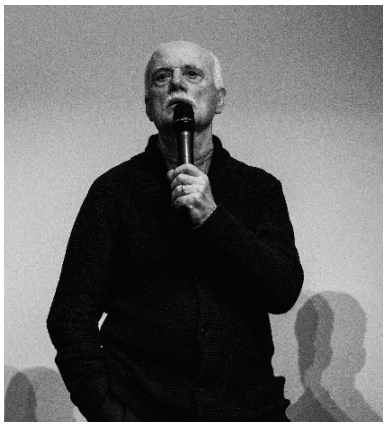

Rep.: S-a vorbit foarte mult despre acest proiect și aș vrea să vă întreb cât de greu a fost să asigurați susținerea financiară.

S.G.: Grija pentru susținerea financiară i-a revenit lui Tudor Giurgiu – ca producător. A fost greu pentru că aveai primul film ca referință, din toate punctele de vedere, și nu era ușor, era o provocare, o altă distribuție. Sigur că în momentul în care te-ai decis să faci un lucru cu toate riscurile, încerci să te achiți de această datorie.

Rep.: Ce vă leagă de Constanța?

S.G.: Mă leagă cei șapte ani pe care i-am trăit aici. Ani care lasă urme, nu ? Sunt foarte legat de oraș, de locuri, de străzi, de case, de momente pe care le-am trăit și indiscutabil rămâne unul dintre locurile de care sunt oarecum legat sufletește. Întotdeauna când revin aici este o încărcătură emoțională cu totul aparte față de un oraș în care nu am trăit. Am rude, am cunoștințe am prieteni, deci ești într-un fel acasă.

Rep.:Vă gândiți să filmați ceva și la Constanța anul viitor?

S.G.: Deocamdată nu știu dacă am să mai filmez. Rămâne să vedem. Încă nu știu. Deocamdată eu îi mulțumesc lui Dumnezeu că am reușit să duc la capăt acest film. Mai vedem, să ne dea Dumnezeu sănătate.

„IZVOARE DOBROGENE” - izvor de cultură tradițională

Ana Maria ȘTEFAN

Nu pune la îndoială puterea unui grup mic de oameni de a schimba lumea. Este singurul mod prin care asta s-a întâmplat în trecut!

GHEORGHIU Șerban Cezar – Absolvent al Academiei de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca. A ocupat poziția de instrumentist violă în cadrul Filarmonicii de Stat „Marea Neagră” Constanța, perioadă în care a efectuat turnee internaționale. Concomitent cu perioada de debut, a exercitat funcția de profesor de violă-vioară în cadrul Colegiului Național de Arte „Regina Maria” Constanța. Începând cu luna iulie 2016 ocupă funcția de Șef Secție al Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”.

Astăzi ne mărturisește cum a intrat muzica în viața lui. Dragostea față de instrument – (vioară) a deprins-o în jurul vârstei de 6 ani, la îndrumarea mamei, profesoară de pian. *„Îmi plăcea că la serbări toți copiii recitau poezii iar eu cântam la vioară, era un lucru deosebit în clasă”*. Mai târziu, de la o preocupare în afara școlii a ajuns să fie ceva foarte serios.

„ Am fost prima promoție a Liceului de Arte și am absolvit în 1994. Au urmat cursurile Academiei de Muzică „Gh. Dima” din Cluj.” A optat pentru Cluj la sfatul mamei care a fost tot absolventă a Academiei „Gh. Dima” din Cluj, care era o un centru universitar cunoscut, renumit pentru profesorii foarte buni. Din clasa a VII-a s-a transferat pe violă, era clasa în care

îți puteai alege alt instrument și a avut varianta să studieze viola. *„Îmi plăceau în general coardele grave, sunetul coardelor grave mi-a plăcut mai mult decât sunetul viorii, drept urmare m-am transferat la violă. Viola este în registrul corzilor grave, adică este în categoria instrumentelor de coarde grave, a celor de acompaniament – violă, violoncel, contrabas. ”*

La facultate a studiat tot viola, acolo l-a întâlnit pe profesorul Marius Suărășan care activa ca violist în cvartetul „Transilvan” din Cluj Napoca, profesorul care - ne mărturisește - i-a marcat existența. După absolvirea studiilor universitare, în 1999, Șerban Gheorghiu s-a angajat imediat în Filarmonica „Marea Neagră” din Constanța și a lucrat în paralel și la Filarmonică și la actualul Teatrul Național de Operă și Balet „Oleg Danovski” și profesor de vioară la Colegiul Național de Arte „Regina Maria” din Constanța, timp de trei ani.

Nu l-a atras însă cariera pedagogică, i-a plăcut mai mult să cânte, în special muzică simfonică, în detrimentul muzicii de operă pentru că: *„la operă de multe ori nu este foarte important instrumentistul, ci scena, soliștii, orchestra stă în fosă, lucru care nu m-a mulțumit foarte mult.”*

După un timp, s-a retras din Filarmonică, au urmat niște proiecte personale care nu au avut legătura cu muzica, însă muzica i-a rămas în suflet – muzica și instrumentul. Azi nu mai cântă, însă din când în când mai deschide instrumentul, mai mult pentru a-i cânta fetiței sale. În vârstă de 12 ani a studiat la rândul său pianul, numai ca pe un hobby, la îndemnul bunicii care a încercat să-i deschidă apetitul pentru muzică. *„ Pentru copiii din ziua de azi e doar o chestie trecătoare, cu greu se apleacă asupra muzicii culte. Iar aprofundarea unui instrument, mai ales un instrument ca pianul- un instrument destul de greu, presupune multă muncă.*” (Șerban Gheorghiu)

Despre activitatea pe care o desfășoară cu Ansamblul Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, ne mărturisește următoarele: *„este o responsabilitate mare și necesită răbdare și înțelegere*, *sunt artiști, sunt firi diferite, dificile, fiecare cu personalitatea lui. Dar suntem ca o mare familie*. *Activitatea Ansamblului presupune multă muncă în momentul în care se pregătește un turneu sau un spectacol de mare anvergură, sunt lucruri ce țin de organizare, care din spatele scenei nu se văd - munca, repetițiile, coordonarea, logistica, tot ce presupune organizarea unui spectacol sau a unei deplasări care bineînțeles trebuie să iasă bine. Suntem un ansamblu înființat din 2016 și datorită membrilor, atât dansatorilor cât și instrumentiștilor, susținuți de instituție dar și de dirijorul Cristian Obrejan, am reușit să fim unul dintre cele mai bune ansambluri din țară, în timp relativ scurt, suntem foarte solicitați. Anul trecut, destul de mulți soliști au dorit să cânte numai cu acompaniamentul ansamblului nostru. Am avut foarte multe proiecte, deplasări și spectacole de foarte bună calitate, apreciate la nivel înalt.*

Munca ansamblului este săptămânală, sunt repetiții pe care le desfășoară și instrumentiștii și dansatorii în fiecare săptămână pentru a se menține în formă și pentru a se perfecționa.

Niciodată nu poate să intervină rutina!

„Scenele pe care performează sunt diferite, nu dansează de fiecare dată pe aceeași scenă, nu cântă în aceeași sală, pot apărea o grămadă de elemente noi de la un spectacol la celălalt.”

Din culise ne dezvăluie despre trăirile artiștilor: *„Sunt emoții, sunt situații în care poate nu sunt în cea mai bună formă dar până la urmă emoțiile se dovedesc a fi constructive, și spectacolul iese foarte bine.* În tot acest timp s-a atașat de ansamblu. *Este un proiect care a pornit cu câțiva foști colegi de ai mei și într-adevăr a ajuns să fie foarte important pentru spațiul folcloric dobrogean, luând dimensiuni la care eu nu mă așteptam și care pare să ia amploare de la un an la celălalt*.”

Altfel spus, Ansamblul Folcloric Profesionist a devenit parte din viața sa, implicându-se în tot ceea ce acesta înseamnă, inclusiv în problemele personale ale membrilor, totul desfășurându-se într-o atmosferă relaxată de prietenie, pe care o consideră esențială atunci când coordonezi un grup de 40 de persoane responsabile cu realizarea unui act artistic de calitate. Aspect important de menționat este faptul că majoritatea instrumentiștilor sunt absolvenți de Conservator, iar o parte dintre dansatori activează și ca balerini în cadrul Teatrului de Operă și Balet „Oleg Danovski” .

Șerban Gheorghiu este o persoană activă cu o fire veselă și optimistă. Este pasionat de sporturi nautice și de motoarele de toate felurile, fie ele cu două sau cu patru roți. *„Abia aștept să vină sezonul cald să pot să practic aceste sporturi*!” Îi plac plimbările cu motocicleta și recunoaște că a parcurs distanțe mari în călătoriile sale pe două roți cum ar fi Constanța - Oradea Seghed. Pe final încheie zâmbind: *„Nu pune la îndoială puterea unui grup mic de oameni de a schimba lumea. Este singurul mod prin care asta s-a întâmplat în trecut*.”

Pe urmele lui Teodor Burada prin satele județului Constanța

Ostrov. Repere istorice

Aurelia LĂPUȘAN

Teodor T. Burada (03.10.1839 – 17.02.1923), fondatorul muzicologiei și al folcloristicii clasice românești, a cules folclor pe teren, călătorind prin Moldova, Muntenia, Bucovina, Transilvania și Banat (parte componentă a Imperiului Austro-Ungar la acea vreme) sau în Basarabia (aflată sub stăpânire rusească) și în Macedonia (în Imperiul Otoman)[1]. Pregătirea ca muzicolog, istoriograf, lingvist, sociolog, folclorist, etnograf etc. îi oferă o privire complexă asupra fenomenului artei populare.

O călătorie în Dobrogia este rezultatul călătoriei pe care autorul o întreprinde în această parte a țării, imediat după ce teritoriul revine la România, în urma Congresului de pace de la Berlin (1/13 iunie – 1/13 iulie 1878)[2]. În *Introducere*, autorul menționează scopul călătoriei sale în Dobrogea:„a studia credințele, datinele și obiceiurile românilor ce locuiesc acolo, înconjurați de atâtea elemente străine, și a aduna poeziile lor populare, singura avuție intelectuală ce posed[3]".

Prin *O călătorie în Dobrogia*, muzicologul ieșean a creat modelul monografic românesc în cercetarea folclorului unei zone, unei regiuni, unui ținut. Este prima dată când se încearcă alcătuirea unei colecții de literatură populară a unei regiuni geografice distincte, având la bază principii etnografice și social-istorice precise, culegerile efectuându-se direct, prin anchetă, la fața locului, fără intermediari[4].

Satele colindate de Burada în urmă cu 140 de ani au fost: Ostrov, Buceag, Perjoaia, Satu Nou, Oltina, Beilic, Kuzgun, Mîrlean, Vlahkioi, Rasova, Cochirleni, Seimenii Mari, Seimenii Mici, Topalu, Somova, Niculițel.

Centrul cultural județean "Teodor Burada", prin specialiștii săi, își propune anul acesta o cercetare interdisciplinară, antropologică și etnografică, în aceleași sate colindate cândva de Teodor Burada

[1] Oprișan, I, *Limitele extreme ale spațiului etnic național*, în: Burada, Teodor T., *Puncte extreme ale spațiului etnic românesc*, București: Editura Vestala, 2003, p. 6.

[2] *Ibidem*, p. 6.

[3] Burada, Teodor T. , *O călătorie în Dobrogia*. Iași: Tipografia Națională, 1880, p.3.

[4] Bucur, Marin, *Prefață,* în: Burada, Teodor T., *O călătorie în Dobrogea*, București: Editura Tineretului, p. 6.

pentru a înregistra gradul de revitalizare a memoriei culturale.

Călătoria noastră începe de la Ostrov, având ca pretext actual reportajul semnat de scriitorul Ovidiu Dunăreanu, încredințat în exclusivitate revistei *Datina.* Reperele noastre istorice completează atmosfera de altădată a satului dobrogean.

Cetățile antice Durostorum și Sucidava dau așezării de astăzi vechime multimilenară. La Sucidava a staționat tabăra Legiunii V Macedonica. Alexandru cel Mare a trecut Dunărea pe la Ostrov.

În hărțile și documentele medievale numele Ostrov apare în mai multe variante: Ostroveni, Ostrovul mare, AdaKeuy, Adakei, Ada (traducerea turcească a numelui ostrov).[5] În timpul revoluției de la 1848, un negustor vestit, Gheorghe Chiriță, făcea comerț regulat peste Dunăre, pe la Ostrov, cu Țara Românească. Un anume Constantin Popa din Ostrov, tot în aceeași perioadă, comercializa ceară în Țara Românească de unde aduce cărți bisericești. Atanasie Mit este mare proprietar de vii la Ostrov. La 1850 Ion Ionescu de la Brad găsea la Ostrov un sat românesc compus din 65 case cu cel puțin 400 suflete care dețineau o avere considerabilă.

Orașul și portul datează din 1820.

Edificiile portuare din oraș la începutul secolului trecut erau: Căpitănie, Vamă, Grăniceri, Poliție, Dispensar medical, Agenția NFR, alte clădiri reprezentative de interes public fiind: Pretura, Primăria, Percepția fiscală, Ocolul silvic, Ocolul agricol, Serviciul sanitar uman, Serviciul sanitar veterinar, Gimnaziul mixt, Școala primară de fete, Școala primară de băieți, Banca Populară, Cooperativa Progresul, Biserica Sf.Nicolae, Căminul cultural, grădina publică, monumentul eroilor, două mori, două fabrici țărănești: de ulei și de prelucrarea bumbacului.

Biserica este clădită în 1860, dar păstrează două icoane din 1820, ceea ce demonstrează începuturile așezării dintre ape. În incinta bisericii a funcționat și școala românească, până la 1879, când s-a ridicat clădire nouă pentru copiii ostrovenilor.

Ștefan Fălcoianu scria la 1878 despre Ostrov că este printre primele sate românești foarte mari, iar populația sa primea cu mare entuziasm armata română, cele trei companii de vânători care au trecut Dunărea pe la Călărași. Trei luni mai târziu, Teodor Burada culegea folclor românesc de la Ostrov. Prima atestare a Căpităniei Ostrov este din 1899, căpitanul portului, fiind locotenentul L. Mustea.

În 1899 Căpitănia portului Ostrov își căuta sediu. Căpitanul portului, locotenentul L.Mustea, semna la 10 martie 1899 un contract de închiriere pentru un an cu Anghel Toncea, proprietarul unor case situate în marginea portului, cuprinzând două odăi și sală pentru Căpitănie. Localul era asigurat la societatea „Națională”.[6]

Din ianuarie 1900 la Căpitănia Ostrov este numit căpitanul I.Popescu, din Regimentul Buzău nr.8.

George Demetrian din Batalionul I al Regimentului Calafat 31 este numit la 2 mai 1901 căpitanul portului Ostrov, primind arhiva Căpităniei din partea copistului Radu Teohari. Cu acest prilej constată că nu există raport pentru distrugerea arhivei vechi și nu este completat istoricul Căpităniei, conform ordinului 2063 din 21 decembrie 1900 al Inspectoratului general al navigației și porturilor.[7]

La 10 aprilie 1906 locotenentul Mihail Casasovici din Regimentul de Infanterie Ialomița nr.23, care

[5] Dumitrașcu, Gheorghe, Localități, biserici și mănăstiri românești în Dobrogea până la 1878. Constanța, Editura Fundației Andrei Șaguna, 1996, p .122

[6] Arhivele statului Galați, fond Inspectoratul general al navigatiei si porturilor, dosar 16/1900,fila23

[7] Arhivele statului Galați, fond Inspectoratul general al navigației, 1901, dosar 8,fila 45

era însărcinat și cu îndeplinirea funcției de căpitan al portului Ostrov, a fost înlocuit cu căpitanul Gheorghe Theodorescu din același regiment.[8]

Localitate reprezentând un spațiu de contact între estul câmpiei Bărăganului și nordul podișului Cadrilaterului, Ostrov cunoaște o dezvoltare maximă în perioada de după 1910, dar mai precis odată cu înființarea Federalei „Dobrogea", la 13 octombrie 1913, prin asocierea a zece bănci populare și a cooperativei de pădure „Viitorul". Peste zece ani numărul instituțiilor afiliate se dublase. Scopul asocierii era de a îndruma sătenii muncitori către un mijloc de organizare sistematică a producției și să înlesnească circulația mărfurilor prin vânzarea în comun a cerealelor. Mai mult, a fost format un personal specializat care a primit statutul de funcționar de bancă permanent și salarizat. La 15 februarie 1920 a fost înființată ca o necesitate în acest sens Școala de contabili „Ion Mihalache".[9]

La data de 11 noiembrie 1940 a fost înființat Oficiul de port Ostrov, instalat pentru început în strada Carol nr.35, în casele proprietatea Nicolae Purcărea.

În port, activitatea principală a constat în transport cereale, și alte diverse produse agricole, cherestea și animale. Au fost amenajate de la început 4 magazii de cereale. Astfel, Ostrov devine un important punct de trecere din Dobrogea spre celelalte orașe dunărene ale țării. În raza de jurisdicție se află punctul Dervent, în aval de port la 10 km distanță, numit și Păcuiul lui Soare, insulele Cioplec, Păcuiul cel Mare. Din anul 1932 până în 1940 activitatea portului Ostrov a fost coordonată de la Silistra.

Cedarea Cadrilaterului din toamna anului 1940 a însemnat un transfer rapid de populație dintr-un teritoriu în altul, intervalul 3 septembrie - 29 septembrie 1940, evacuarea făcându-se în special prin acest port. În iunie 1941 s-a înființat Comandamentul militar al portului și garda portului, compusă din trei persoane. În Registrul istoric al portului este consemnat, printre altele, că pe data de 2 octombrie 1941 vasul „Cernavoda" a remorcat șlepurile NRF 7112 și 7144 care au încărcat din acest port 38 căruțe, 63 cai, 65.000 kg. Bagaje, 155 persoane, diverse animale de curte aparținând cetățenilor români care se evacuau în Bucovina. Dobrogea redevenea un câmp de bătaie și sânge. Alte șlepuri cu o încărcătură asemănătoare duceau coloniști români pentru Bucovina. De parcă nu era suficient războiul, în zilele de 14 și 15 martie 1942 s-a abătut asupra Ostrovului o altă calamitate, de data aceasta naturală: inundații care au distrus zeci de locuințe și magazii, agoniseala oamenilor. În septembrie 1942 Serviciul hidraulic demarează lucrarea de amenajare a unei porțiuni de cheu în lungime de 50 m și cu o suprafață de 2600 mp.

Șeful oficiului de port Ostrov, Ion Radu, nota în Registrul istoric, reconstituit mai târziu, faptul că la 24 august 1944 a plecat din Ostrov la Călărași cu șlepul NFR 182 remorcat de Remorcherul Dionisie un număr de 3 automobile, o căruță cu cai, 4 ofițeri, 7 subofițeri și 7 soldați germani înarmați. Ei fuseseră în garnizoana Ostrov și primiseră ordin să se retragă. La plecarea din port au fost asistați de comandantul portului, comandatul Garnizoanei și șeful de poliție. În cursul lunilor septembrie și octombrie, pe șoseaua Constanța-Silistra-Turtucaia, pe dealul Ostrovului, au trecut continuu zi și noapte trupele sovietice cu destinația Bulgaria, care s-au așezat în linie de bătaie de-a lungul graniței. În port nu au avut loc debarcări sau îmbarcări de trupe. Comandamentul sovietic compus din 2 ofițeri și 14 soldați a asigurat această trecere de trupe.

La 13 septembrie 1944 personalul Oficiului de port Ostrov a fost evacuat și apoi ocupat temporar de 60 ofițeri sovietici. La plecarea acestora a fost constatată lipsa registrului istoric și a rechizitelor de cancelarie. În anul 1945 sunt înregistrate mai multe transbordări de trupe militare, podul de vase întins pe Dunăre la Silistra fiind folosit într-un continuu flux de trupe de soldați cu arsenalul de campanie. Aceste trupe staționau în general mai multe zile în localitate.

Un incident mai grav a fost înregistrat la 25 februarie 1946 când șalupa nr.7201 aproape de gura Borcei, pe canal, a luat foc. La bord se aflau circa 30 pasageri, care au fost salvați.

La 22 august 1946 unitatea sovietică 56353 care era instalată în dreptul km 372 la frontiera româno-bulgară la punctul Regie a părăsit localitatea și postul cu destinația Buzău. Localul Regiei a fost predat Vămii Ostrov.

În luna martie 1949 Direcțiunea Marinei Comerciale se transformă în Serviciul de Control al Marinei Comerciale, pedinte de Direcția Generală a Transporturilor și Comunicațiilor din Ministerul Comunicațiilor. Odată cu înființarea Miliției P.C.A. parte din personalul Marinei Comerciale este trecut în rândul cadrelor acestei noi instituții. La 27 august 1949, intră în portul Ostrov pontonul de studii S.H."Rovine", cu proiectanții și inginerii care studiau și făceau măsurători pe porțiunea Dunării între km

[8] Direcția județeană Galați a Arhivelor naționale, fond Căpitănia portului Galați, dosar 12/1905, fila 40

[9] Pop, Angela, Banca federală „Dobrogea" din Ostrov(1913-1926), în Analele Dobrogei, serie nouă, anul Vl,nr.1, Constanța, 2000, p.113-116

372-350 pentru noul Canal Cernavoda-Constanța, un proiect irealizabil care a costat vieți omenești și pagube incomensurabile. Cercetările au continuat în portul Oltina, o lună mai târziu.

În iarna anului 1950, extrem de geroasă, Dunărea a înghețat, stratul de gheață depășind pe unele porțiuni grosimea de 2 m, ceea ce a determinat deschiderea drumului de traversare a brațului Ostrov și a Dunării spre Călărași, pe gheață, deopotrivă pentru călători și vehicole cu tracțiune animală.

În 1966 s-a deschis punctul turistic Regie Chiciu, trecerea peste Dunăre cu navele Navrom făcându-se cu mare greutate datorită marelui aflux de oameni.

În 1981 au intrat în portul Ostrov 725 nave, pasagerii debarcați fiind în număr de 43.557, cei îmbarcați 38.174, cursele fiind efectuate cu navele „Feldioara" și „Herculane", proprietatea G.E.F.P.Giurgiu.

După 1990 activitatea se restrânge și mai mult.

Portul Ostrov rămâne important prin faptul că este unul din punctele de trecere a Dunării dinspre Dobrogea spre țară. Iar Ostrov are structura unei localități românești cu o istorie bogată, tradiții și un pitoresc aparte.

Ostrov, poartă de intrare în Dobrogea, localitate dunăreană deschisă larg spre lume, sat românesc străvechi, adăpostind o multimilenară istorie în scurgerea civilizațiilor lui...

TEODOR BURADA, CĂLĂTOR AL OSTROVULUI

"Cele mai multe din obiceiurile, credințele și năravurile aflate la noi, având cea mai mare parte originea lor de la romani, sunt păstrate și de frații noștri din Dobrogea; așa vedem: plugușorul, buhaiul, obiceiurile de la înmormântări și de la nunți și alte multe...

Afară de acestea, însă, mai întâlnim niște obiceiuri, de origine romană, care astăzi la noi sunt uitate sau au dispărut cu totul; între acestea găsim pehlivăniile (luptele). /.../Acest obicei este învederat, o reminiscență a luptelor romane de gladiatori, care și ei aveau obiceiul, păstrat de la greci, de a-și unge corpul cu oleu.

La românii de dincoace de Dunăre, acest obicei există din timpurile cele mai vechi, însă într-o formă mult mai puțin caracteristică decât în Dobrogea; așa, în cântecele populare se vorbește despre asemenea lupte; în „Păunașul codrilor" găsim:

Ei de brâie s-apucau/Și la luptă se luau.

Este cunoscut că românii iubesc foarte mult și astăzi trânta; ea se face în deosebite feluri: trânta voinicească, trânta ciobănească, trânta ursărească, trânta pe dreptate (adică fără piedică).

Hobotul. La nunți este obiceiul ca mireasa, după ce se gătește cu tel (beteală), să fie acoperită peste tot capul cu o pânză sau cât, ce se numește sovon (hobot), încât nu i se vede de loc fața, iar la brâu ține o oglindă...

Acoperirea capului s-ar părea că este un obicei turcesc, dar el este de origine curat romană. În Transilvania acest obicei există și hobotul se numește tulbent. La romani fața miresei se acoperea cu o pânză numită flameum; Flamina a fost cea dintâi femeie romană care a întrebuințat astfel de acoperiș, ce înseamnă sfiala și inocența fecioarei, fiindcă ea a fost cea mai sfiicioasă și nevinovată în viața sa. (Plin, lib. XXI, C. VIII).

Când se leagă mireasa la cap se zic următoarele versuri: Taci mireasă nu mai plânge,/Inimioara nu-ți mai frânge,/Că la maică-ta te-oi duce/Când s-a-ntoarce gârla-ncoace/Ș-a face jugul/Mugur,/Resteie/Closteie (rădăcina stufului)/Tânjelele,/Viorele,/Stremănările (nuiele)/Floricelele.

Copacul înmormântărilor. Este obiceiul, la înmormântările flăcăilor și a fetelor, să se ducă înaintea mortului un copac de lemn de prun sau și de altceva, împodobit cu ștergare, cu busuioc, cu hârtie albă, cu canură (lână) roșie; el se pune pe mormânt. La romani, acest arbore era de chiparos (cupressus) ca semn de moarte și era sfințit lui Pluton, zeul infernului...

Nu mai puțin sunt însemnate și dansurile lor, dintre care multe sunt necunoscute în România; așa sunt: hora de brâu, hora în bătaie – care se joacă numai de flăcăi, hora țigănească, cadânească, bătuta, tropanca, joienica, mărămile – un soi de horă ce se joacă cu mărămi, când se duce copacul înaintea miresei la cununie, sârbeasca, căzăceasca, rața, leasa, bulgăreasca, mocăncuța, cerchezasca, greceasca și altele ce se joacă la sunetul cimpoiului, a fluierului sau a cavalului, singurele instrumente de muzică ce se află în Dobrogea.

Mai sunt încă Drăgaica și Păpăluga, care și la noi în Moldova au fost din vechime, după cum ne spune prințul Dimitrie Cantemir, dar care astăzi au dispărut cu totul din obiceiurile poporului.

Drăgaica se face în ziua de 24 iunie, de patru fete, dintre care două îmbrăcate bărbătește; apucându-se cruciș de mână cu celelalte două, dănțuiesc pe la case, la cântecul unui fluierar, care zice diferite arii de danțuri, apoi li se dă câte un bacșiș.

Mai rămân multe obiceiuri afară de cele ce le-am văzut, a căror origine este încă de cercetat..."[10]

[10] Teodor Burada, O căletorie în Dobrogia, Tipografia națională, Iași, 1880

De prin satele dobrogene: azi OSTROV

Regii Dunării

Ovidiu DUNĂREANU

... Turtucăienii și-au făcut apariția în sat, după cedarea Cadrilaterului de către ai noștri, în toamna lui 40, Bulgariei. Schimbul de populație, ce a urmat, dintre cele două țări, s-a înfăptuit într-un timp scurt și în mare grabă, iarna venind mai devreme decât în alte dăți. Atunci autoritățile bulgare au amânat pentru primăvara lui 41 expulzarea românilor din zona Turtucaiei, băștinași ce se știau neam de neamul lor acolo din vechime și care nu admiteau în nici un chip să-și părăsească vetrele și agoniseala. Dar, nici nu s-au scurs bine sloiurile pe Dunăre, când în jur de optzeci de familii cu copii și câte o boccea cu lucrurile de care nu se puteau lipsi au fost urcate forțat, banditește, noaptea, pe un șlep și izgonite spre o destinație necunoscută. Și tot în puterea nopții, s-a petrecut și debarcarea lor în apropiere de Măcin la o carieră de piatră de pe malul apei. De-acolo, la puțină vreme, fiecare a apucat-o încotro a crezut că se va descurca mai bine. O parte a rămas la Măcin. Alții au plecat la Hârșova, Tulcea, ori la Constanța. Unii au răzbit în Oltenia, la Corabia, cât și în alte localități așezate de-a lungul fluviului, de care erau legați cu întreaga lor ființă prin îndeletnicirile de barcagii, pescari și marinari neîntrecuți.

Câțiva dintre turtucăienii ajunși la Tulcea, cu toate că li s-au asigurat locuințe și s-au bucurat de unele înlesniri de la stat, nu s-au simțit în largul lor și nu s-au putut deprinde cu traiul de la oraș. Și, chibzuind asupra situației în care se aflau, ce și-au zis? “Nu-i de noi aici! Ia s-o luăm pe firul apei îndărăt, spre meleagurile ce le-am bătut de-atâtea și atâtea ori cu bărcile și am făcut cărăușie de grâne și lemne, am scos nisip și pietriș, ori am întins sculele după somnii și morunii cei strașnici.”

Și așa au ajuns la Ostrov, lângă graniță, pe tărâmul ademenitor dintre Balta Ialomiței și dealurile de sud-vest ale Dobrogei. Colț de lume mai ferit și mai sigur, tăiat de două brațe largi: Dunărea Mare și Dunărea Veche; și de alte patru mai mici: Jianu, Zăton, Iordan Călin, Florica; și împânzit de zece insule, una mai neasemănată decât alta: Pastramagia, Hopa, Cioplea, Ostrovul Mare, Pisica, Păcuiul Mic, Florica, Tâlchia, Aurica, Scurtu. Locul le-a mers la inimă. Era cum nu se putea de bun, tocmai ceea ce-și doreau.

Primele s-au stabilit în sat familiile: Caragea, Gavgagiu, Cantaragiu, Carazianu, Ispas, Burlacu, Vâlcu, Cadicheanu, Târpan, Arapu, Dorobanțu, Arabagiu. N-a trecut mult și, trimițându-le vorbă pe unde le știau împrăștiate, lor le-au urmat și alte rude și alte familii de apropiați. Fiecăreia i s-a dat teren de casă și pământ, cât să-și înjghebeze un rost pentru început. Și, văzând că sunt primiți cu înțelegere, surghiuniții s-au pus temeinic pe treabă. Și-au ridicat clădiri și acareturi ca rupte din soare, și-au plantat vii și grădini cu pomi fructiferi, și-au construit nemaipomenitele lor bărci ușoare și iuți și și-au reluat ocupațiile pe care le aveau în sânge din tată în fiu și pentru care își câștigaseră renumele de regii Dunării.

În curând, vrednicia și solidaritatea lor bineștiute au stârnit invidia localnicilor, care, mai în glumă, mai în serios, din venetici puțind a pește, interesați și lipsiți de recunoștință, nu-i mai scoteau. A trebuit să se petreacă năpasta cu pornirea podului de gheață de peste Dunăre, taman când un grup de vreo cincisprezece-douăzeci de bărbați și femei treceau pe jos, dincolo, la târlele și oboarele de animale din baltă, pentru ca întreg satul să-și schimbe definitiv părerea și purtarea față de turtucăieni. Din ziua aceea, n-a mai îndrăznit să scoată și n-a mai fost lăsat nimeni să zică o vorbă anapoda sau de rău despre ei...

De regulă, ostrovenii nu-și aduceau animalele din baltă în sat, decât în situații extreme, de inundație sau de foc. Preferau să treacă zilnic la ele, de primăvara până toamna cu barca, iar iarna pe jos ori cu săniile trase de cai sau de boi și să le îngrijească acolo, unde aveau loc destul să depoziteze nutrețul și unde le amenajaseră adăposturi potrivite. În dimineața respectivă, de început de martie, un pui de ger și o fulguială spulberată prigoneau pustiul încremenit al gheții de peste Dunăre. Îmboșcănați, cărând în mâini sau la spate fiecare câte ceva de trebuință, oamenii se moșcăiau, legănat la mers, prin el, întocmai unei cete de piperniciți. Iar cu cât se depărtau spre malul celălalt prin ninsoare, cu atât se ștergeau vederii, așijderea unei păreri. Și-atunci, o pârâitură mai sălbatică decât un trăsnet a răscolit, din vale, satul. Auzind-o, ostrovenii au încremenit muți prin case, curți, pe uliți sau pe unde se găseau.

Ostrov, Monumentul eroilor

"S-a rupt gheața! Vai și amar de cei prinși pe ea! S-a zis cu ei!" – au gândit și s-au înfricoșat cu toții, albi ca varul la față, simțind că li se surpă un gol pe dinlăuntru și că pământul le fuge de sub picioare.

Trosnetul cumplit, încă le șuiera în urechi, când din deșertul alb de peste fluviu au răbufnit țipete disperate.

Singurii care le-au sărit oropsiților în ajutor au fost turtucăienii ce își aveau gospodăriile pe malul apei.

Înfruntând prăpădul cu un curaj nemaiîntâlnit la nimeni din Ostrov vreodată, au luat câteva bărci cu șină pe chilă, care lunecau ușoare ca săniile și au aruncat în ele cângi, funii, prăjini, topoare și colace de plută. Apoi s-au rânduit de-o parte și de alta a copastiilor, legați cu frânghii, de mijloc, între ei. Și, fără să întârzie, la semnalul căpeteniei lor, Vane, împingând lotcile de margini cu brațele, au pornit în mare grabă spre ceata celor captivi la jumătatea albiei. Cât cuprindea privirea, nu se zărea decât întinderea de gheață, care în curgerea ei primejdioasă gemea, pocnea, bubuia compactă, frecându-se de maluri cu un șuierat înfiorător, ca și cum duhuri rele și înfuriate și-ar fi făcut de cap pe sub ea.

De cum au ajuns la năpăstuiții îngroziți, i-au urcat la repezeală în bărci și, la fel cum procedaseră la plecare, s-au întors într-un suflet, fără piedici în plus, nevătămați la mal. Însă, cu mult mai în jos de sat, tocmai în Vadul de la Cișmeluță. Și aceasta până să ajungă podul de gheață la Cot la Dervent, unde se izbea de zidurile canaralei de-acolo și se spărgea în sloiuri uriașe, care se încălecau clocotitor, înălțând un munte al apocalipsei și unde, negreșit, fără nicio putință de izbăvire, în acel iad, și-ar fi găsit pieirea și oamenii noștri…

La joacă, în drum, răzbiți de foame, copiii se desprindeau pe rând de lângă ceilalți, o zbugheau în curte, zăboveau nițel și reveneau cu câte un coltuc de pâine sau codru de mămăligă din care mușcau cu poftă. Pe urmă îl vârau în buzunar sau la subțioară și își reluau locul la zdriche, nouă pietre ori poarcă.

Progeniturile nou-veniților în sat ieșeau pe poartă ținând între degete felii prăjite de turtă peste care era așternut un strat de bobițe negre, lucitoare. Când îi vedeau, ortacii le râdeau în nas: "Iote, ăștia mănâncă ochi de ghigorț scoși cu acul de siguranță și întinși pe pâine!" Dar vlăstarelor de turtucăieni nici că le păsa, îi trăgeau, surâzând, înainte cu îmbucatul. Sărmanii, cei care-i luau în zeflemea, n-aveau de unde să știe că nu era vorba, nici pe departe, de ceea ce credeau ei, ci de mult jinduitele și scumpele icre de morun sau cegă, ce lor nu le fusese dat să le guste niciodată…

Obiceiuri de pe la noi

Despre foc și sare

Adrian NICOLA

Femeia, muierea, a fost mereu sufletul casei românești. Ea a născut și a educat prunci, a țesut și a cusut, a săpat și a secerat, dar de multe ori tot ea a trebuit să fie și păzitorul casei. Căci atunci când bărbatul și flăcăii se porneau după lemne, prin codrii țării, după cele de trebuință sau la schimbarea roadelor muncii lor cu ceea ce le lipsea, prin târguri și iarmaroace, la puținele mori de prin alte sate și de pe apele săltărețe sau atunci când buciumul ori focul de pe deal îi chema pe cei putincioși la oaste, ea, femeia, ducea grija copiilor, vitelor și acareturilor până ce bărbații se iveau în rama porții. În lipsa bărbaților, ea a trebuit să știe de toate cele trebuitoare în casă, să aibă chibzuială la lucru și nimic să nu se risipească fără temei.

„Du-te dor pe drum la vale/ De-mi ajungi un car cu sare./De-o fi sarea lespejoare/ S-o oprești în Slătioare,/ De-o fi sarea bolovani/ S-o oprești în Drăgășani…” Așa grăiesc întîiele stihuri din cântul unei minunate tălmăcitoare de suflet românesc, doamna Maria Ciobanu. Vorbele domniei sunt dorul de cel care mâna carul cu sare, dar asta mi-a adus în gând orânduiala de altă dată, de atunci când omul nu le avea pe toate la îndemână ca acum, iar o casă din satul românesc nu se putea ține fără foc și fără sare. Să aibă grijă ca focul să nu se stingă niciodată, să ducă grija sării și să nu uite în vreo zi altarului casei - icoana, lumânările, tâmîia și untdelemnul pentru candelă - erau tot unele din multele griji ale femeii.

Până a se scurma măruntaiele pământului prin puțuri și galerii după țiței și cărbuni, până a se născoci chibritul, sau opaițele și lămpile, focurile vetrelor, se năștеau din licărul pietrelor izbite între ele, ca norii la fulger, mai apoi cu ajutorul la iască și amnar, dar oricum destul de anevoie. De aceea focul, odată obținut sau adus cu fereală de apă și vânt din alt loc, era corconit de femeie mai ceva ca un cocon. Se lăsa a mocni și se acoperea cu cenușă ușor, să nu se stingă, iar din când în când mai era ațâțat. Nici nu dormea nopțile, biata de ea, împărțindu-se între grija pruncilor, suflatul în foc și îndatoririle de soție pentru bărbatul său, iar ziua nici nu se putea îndepărta prea mult de bordei din pricina aceasta.

Mai târziu, după sute și sute de ani, carele și caravanele au adus de la poalele munților păcură și cărbune de lemn, murdare, smulse cu trudă pământului, dar atât de folositoare omului, apoi gazul de lampă care a scos din beznă bordeiele și casele oamenilor, și câte altele. Parcă aud și acum glasul munteanului, mângâind alene cu coarda biciului spatele cailor: „Ia păcură, ia vaselină de car, mă neică, mă! Hai la gaz, hai la gaz, că te scapă de necaaaaz!”.

Poate nici nu știa cât adevăr rostesc vorbele sale, căci fără foc omul acelor vremuri era nimic. Focul dogorea și topea puterea fierului ce trebuia să devină osie de car, armă de război, potcoavă pentru copita de cal și bou, secere sau coasă; focul dădea lumina odăii pentru a deosebi noaptea omul de cârtiță; focul alunga cu căldura sa răceala vremurilor și tot el transforma buruiana și carnea animalului în hrană a trupului; limbile focului alungau din ogradă, din sat, furia flămândă și sălbatică a haitei de lupi și altor fiare, iar un crâmpei din flacăra sa

ațâța tâmîia și lumânarea pentru rugăciune ori pâlpâirea candelei. Despre foc se pot spune multe, căci tocmai de aceea oamenii de seamă l-au numit izvorul civilizației omenești.

Veți spune acum domniile voastre că amestecul focului cu sarea în istorisirea mea nu este tocmai nimerită, căci cea de pe urmă nu are tot atâta folosință pentru om. Nici eu nu spun așa, dar, ca și de foc, tot femeia trebuia să se îngrijească și de sarea bucatelor, devenită mai târziu și hrană pentru animalele din ogradă.

Cum ziceam, în vremurile de demult sarea era adusă în lespezi sau în bolovani. Animalul așa o lingea, dar omul nu putea să o folosească în felul acesta. Toate bordeiele și casele țărănești aveau în ele o piuă și un pisălog. Piua din lemn, din piatră sau din metal primea în scobitura sa grunjul de sare, iar cu pisălogul, un fel de măciucă grea din fier sau piatră, se izbea bucata de sare până ce se mărunțea. Și nu era puțină vreme și puțin de trudă, pentru că de aceea se spune despre un om care te bate la cap cu vorba că este pisălog: ceasuri întregi trebuia să izbești cu bulgărele tare până să capeți pe fundul la piuă un praf cât de subțire de sare.

Astfel obținută, sarea cea mai măruntă era legată în bucăți de pânză curată și se punea aproape de focul vetrelor, pe policioare sau în firide, iar mai târziu în cutii de lemn, să nu cumva să tragă umezeală și să se împietrească. Sarea mai mare se punea în tiugi scobite, pentru varza și murăturile de toamna, pentru presărat pe carnea porcului la Ignat sau pentru umplut burta iedului sau mielului și făcut cheag cu care să se închege laptele și să se facă din el brânză.

Fiindcă se obținea așa de greu, sarea era păzită și îngrijită aproape ca și focul. Dacă femeia greșea și rămânea fără sare, trebuia să tragă la piuă din greu ca să-și facă alta. Și acum, în zilele noastre, se spune că dacă verși sarea faci ceartă în casă, pentru că nu se putea să nu fie supărare mare atunci când cineva risipea sarea.

Când omul a prins gustul sării nu a mai dorit să mănânce nesărat mai nimic în afara fructelor, dulci de felul lor, pentru că sarea a însemnat gustul omului pentru altă hrană decât cea luată pe de-a dreptul de la natură.

Precis domniile voastre își aduc aminte de unul din basmele copilăriei, spus de bunici la gura sobei sau aflat mai apoi în cărțile de citire, cu împăratul care a găsit de cuviință că nimic pe lumea asta nu este mai prețios decât sarea în bucate. Nu doar împărații, dar și oamenii de rând știau că este așa, pentru că cinstea cea mai mare cu care puteai primit un oaspete de seamă în casa lor era întâmpinarea lui în prag cu pâine și cu sare.

A-ți face casă bună cu cineva, adică a trăi în pace și înțelegere cu cel cu care ți-ai întemeiat o familie, se zice că „mănânci pâine și sare” împreună cu acesta, despre un om bun se spune și azi că acesta este „precum sarea în bucate”, iar despre cel sărac sau calic spui și în ziua de azi că „nu are nici sare în mămăligă”.

Am apucat și eu, în locurile din care am venit, vremea când cei bătrâni își făureau hrana cu sarea obținură la piuă și am prins ceva bătături la palme până ce tata-mare a putut strânge sare de pe fundul la piua în care bătusem eu cât să-i ajungă să o lege într-o năframă de cânepă și să o ia cu dumnealui la muncă, pe ogor.

De-aia vin acum și zic că e bine să nu uităm toate astea, pentru a putea să prețuim tot ce avem și să ne gândim neîncetat la truda de a le obține a celor ce nu le-au putut avea, de la bățul de chibrit, la cristalul de sare și la câte cele ce împreună fac ca viața omului să meargă mai departe, tot mai bine și mai frumos.

Cu smerenie, al dumneavoastră
Adrian

Joia și Joimărița

Dr.Flori IUHAS

Plasată la mijlocul săptămânii **Joia**, provine din *Jovis dies* „ziua lui Jupiter" dedicată de romani acestui Zeu și planetei Jupiter. În credința populară, Sfânta Joi este o fecioară frumoasă care apără lumea de ploile torențiale și grindină, o femeie binevoitoare, soră cu Miercurea, Vinerea și Duminica. Își manifestă puterea miraculoasă asupra holdelor, vitelor și bolilor. Locuiește în ceruri, între nori sau în păduri netăiate și păzite de fecioare.

Pentru ziua de Joi există numeroase tabu-uri; dar e și o zi prielnică petrecerilor, căsătoriilor, dragostei. Specialiștii în istoria culturii explică aceste oscilații prin interferența a două sisteme diferite de numărătoare a zilelor săptămânii. După un sistem arhaic popular, săptămâna începea cu ziua de luni și, ca atare, Lunea, Miercurea și Vinerea erau zile impare, deci nefaste, în timp ce joia era ambivalentă deoarece în această zi umbla *Joimărița*, o personificare temută a zilei de joi, stăpână a câlților de cânepă, in și a lânei netoarse. Era închipuită ca o matahală, babă urâtă purtând o găleată de jeratic și care aplica pedepse femeilor ce nu au încheiat torsul până în ziua de Joi Mari din postul prepascal.

„Obiceiurile calendarului popular din această zi sprijină ipoteza că a funcționat ca sărbătoare a săptămânii dedicată cultului și odihnei, funcție preluată de duminica creștină. Numeroase zile de joi aveau statut de sărbătoare: Joile oprite, Joia iepelor ș.a.. Sub influența creștinismului, locul ei a fost luat de duminică, singura zi a săptămânii care poartă un nume creștin. *Dies Dominica* – Ziua Domnului" (Ion Ghinoiu, 2008, p. 159).

O tradiție specială, cu rădăcini în perioada precreștină dar preluată și de creștinism este aprinderea focurilor de *Joimari* în Joia Mare din *Săptămâna Patimilor*. **Focurile de Joimari** sunt ruguri funerare aprinse pentru fiecare mort în parte, în curte, în grădină sau în cimitir.

În mentalul popular se spune că în Joia Mare se deschid mormintele, cerul, ușile Raiului și ale Iadului și se întorc spiritele morților pentru a petrece sărbătorile pascale cu cei vii. Aceștia rămân printre cei dragi până în Sâmbăta Rusaliilor. Ceremonialul nocturn se diferențiază de celelalte focuri rituale aprinse cu ocazia diverselor sărbători „prin reguli și acte rituale stricte: aprinderea unui foc pentru fiecare mort în parte sau pentru toți morții laolaltă, procurarea pentru foc a unor plante uscate cu valențe magice (bozul, alunul) de persoane pure (copii, fete nemăritate) și *femei iertate* (văduve – n-n.), pomenile date peste focuri, ca peste sicriu sau peste groapă în obiceiurile de înmormântare, ocolirea focului, ca orice mormânt, așezarea scaunelor pentru morți în jurul focului, ospețele funerare și altele" (Ion Ghinoiu, 2008, p. 123). Sărbătoarea este replica precreștină a tradiției geto-dace de înhumare simbolică a morților, iar în actualitate reprezintă moartea simbolică a lui Iisus în Vinerea Mare. Obiceiul a fost consemnat pe tot teritoriul țării.

În calendarul popular se făcea distincția între **Joi Nepomenite**, zile obișnuite, bune de muncă, în opoziție cu **Joi Oprite** când erau interzise anumite activități casnice, agrare și pastorale. La începutul secolului XX se ținea un număr variabil de joi, de obicei impar, numite și Joi verzi sau Joi oprite, pentru că joia putea aduce ploi însoțite de grindină și piatră, furtuni și vânturi năprasnice, trăsnete și incendii, brume și înghețuri târzii. Pentru a fi îmbunată se țineau aceste zile de **Joi Oprite** „care păstrează amintirea vremurilor când ziua dedicată cultului și odihnei era joi, zi înlocuită apoi de duminica creștină" (Ion Ghinoiu, 2008, p. 160).

Deoarece Joia a fost cândva ziua lui Jupiter, iar furnicile sunt legate de cer și de ploaie, în calendarul popular se ține **Joia Furnicilor** pentru a diminua stricăciunile produse de furnici pe timpul verii. Se ține primăvara, înainte de lăsatul secului de carne; femeile fac turte speciale din făină de mălai, pe care le ung cu unt sau brânză (turta furnicilor) și le dau copiilor să le mănânce, iar firimiturile le lasă furnicilor sau chiar pun o turtă întreagă pe un mușuroi de furnici. În Țara Zarandului, femeile numeau ziua **Joia Ciorilor** și își puneau bărbații și copiii să le alunge din livada prunilor și merilor.

Joia iepelor este o altă personificare a zilei de joi din *Săptămâna Caii lui Sântoader* - o săptămână de opt zile care începe în marțea de după Lăsatul Secului de Paște și se încheie în ziua de marți a săptămânii următoare -, răspunzătoare de sănătatea animalelor, în special a cailor, sărbătorită

prin diferite interdicții de muncă. Aceastã zi era respectatã mai ales, pentru ca la naștere mânjii să fie sănătoși și frumoși.

Joimărița, zeiță a morții în Panteonul autohton, este personificarea zilei de joi, patroana cânepii și a lânii, personaj malefic, justițiar care pedepsește femeile leneșe. Legată inițial de cultul moșilor și strămoșilor, supraveghetoare a focurilor de *Joimari* (Joia Mare din Săptămâna Patimilor), Joimărița a devenit în folclorul românesc un personaj justițiar, de temut, care pedepsește fetele și femeile care nu și-au terminat de tors cânepa, inul și lâna până la *Joimari*, pe bărbații și feciorii care au gardurile nefăcute ori rupte sau aruncă gunoiul prin curte în Joia Mare. În multe zone ale țării există credința că Joimărițele sunt mai multe la număr și pot veni în ceată la o casă.

Evseev afirmă că „era închipuită ca o matahală purtând o găleată de jeratic, un ciocan sau un clește cu care aplica pedepse corporale femeilor" (Ivan Evseev, 1994, p. 207). După alți etnografi, uneltele de pedeapsă pe care le purta cu sine erau, în exclusivitate, legate de foc: căldărușă de lut cu foc sau jar, vătrai" (Ion Ghinoiu, 2008, p. 160).

Ca reprezentare, „este o femeie cu o înfățișare înfiorătoare, cu capul uriaș și părul despletit, cu dinții lați și gura căscată, o babă zmeoaică, o stafie sau un duh necurat, un animal respingător. Foarte rar are înfățișare de sfântă" (Ion Ghinoiu, 2008, p. 160). Sau „este o femeie bătrână și urâtă de mama focului, despletită și cu dinții rânjiți, care vine și toacă deștele sau frige unghiile acelor fete la care ea, noaptea de *Joi-Mari*, va mai găsi cânepă netoarsă" (Tudor Pamfile, 2008, p. 149). În Zărnești (jud. Brașov), o femeie descrie ceata de joimărițe astfel: „sunt ca niște femei frumoase, da te înfricoșează; ele aveau degetele subțiri și lungi, ochii îi aveau lucioși da suciți. Se îmbrăcau cu haine lungi, strânse pe corp, de păreau înalte și subțiri" (Ernest Bernea, 2009, p. 81).

De obicei aceasta striga de la fereastră: *„Câții,/ Câții,/ Tors-ai câlții?/ Câlții dacă n-ai torcat,/ Mâinile ți le-am tocat!*. Fetele răspundeau: *Tors! Tors! Tors!*. Așa a răspuns și o fată, care mai avea un fuior în pod. Hoața de Joimăriță n-a crezut, s-a urcat în pod și a început a cotrobăi prin sgrebeni prin leftere, (pieptenii cu care se perie fuioarele) prin dinții darăcilor, până a dat de fuior. A venit jos făcută foc și răcnind: *Hor, hor, hor!/ Mai e în pod un fuior!*. Apoi a intrat prin ușile mânjite cu usturoi, în casă, și tot n-a lăsat-o pe fată în pace, până nu i-a ciopârțit mâinile" (Tudor Pamfile, 2008, p. 149).

Când venea Joimărița, oamenii se încuiau în case și își mânjeau ușile cu usturoi pentru a se apăra de ea; dacă pânza nu era țesută puneau la fereastră o bucată de pânză din anul trecut iar femeile cărora le-ar mai fi rămas un caier, două îi dădeau foc ca să nu se lege de ele dar Joimărița știind tot ce au făcut datorită mirosului ei excepțional începea să cânte de la poartă: *„Pute-a câlți, pute-a feștilă,/ Pute-a lene de copilă;/ Pute-a pânză nețesută/ Și-a nevastă nebătută!*" (Tudor Pamfile, 2008, p. 150). Intrând în casă, în ciuda încuietorilor, pedepsea femeile arzându-le degetele.

Apariția lor în sat crea o stare de neliniște nu numai în rândul oamenilor ci și al viețuitoarelor care se manifestau ca la venirea unui adevărat sinistru. „Când apăreau în sat joimărițele să spăria; tot satu era în mâna lor, de le știa lumea de frică; da ele mergeau numai acolo unde erau torturile (în sens de torsătură – n.n.) gata. Când apăreau ele toate alea se schimbau, nu numai oamenii: câinii urlau, oile behăiau, vacile mugeau, găinile cotcodăceau, de te lua spaima, Doamne!. Oamenii de aflau că vin joimărițele puneau lacăte la ușă, da ele tot intrau; aveau puterea lor de cădeau lacătele ca de minune. S-a întâmplat uneori necaz mare, că au venit și au răsturnat apă fierbinte cu leșie pregătită pentru tort, o răsturna pe fața gazdei și de nu era ea, pe maică-sa. D-aia oamenii făceau așa fel să nu să știe când face tortu' da ele tot știau. Se fereau oamenii, da tot degeaba" (Ernest Bernea, 2009, p. 81).

Nu se cunosc practici de apărare împotriva Joimărițelor dar, pentru că aveau o mare sensibilitate la foc, puteau fi îndepărtate de la casa în care intrau dacă un bătrân sau o bătrână striga tare că arde într-o zonă lângă sat și atunci ele fugeau să vadă unde arde și nu se mai întorceau.

Bibliografie:

Bernea, Ernest; *Sociologie și etnografie românească. Ordinea spirituală*, Editura Vremea, București, 2009.

Evseev, Ivan; *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1994.

Ghinoiu, Ion; *Mică enciclopedie de tradiții românești*, Editura Agora, București, 2008.

Lapteș, Marcel; *Anotimpuri magico-religioase. Schițe etnografice*, Editura Corvin, Deva 2011.

Pamfile, Tudor; *Mitologia poporului român*, vol. II, Editura Vestala, București, 2008.

Povestea vorbelor

A face capul calendar; a se uita ca mâţa-n calendar

Dr. Ioan ADAM

Două expresii mult folosite și în această epocă de teribilă presiune informațională dau impresia că viața românilor ar fi marcată de o neobișnuită ardoare religioasă. E vorba de zicalele: ***a face*** (cuiva) ***capul calendar*** (într-o variantă populară se mai spune și ***călindar!***) și ***a se uita*** (la ceva) ***ca mâța-n calendar***. Luându-ne după aparențe, s-ar zice că ne măsurăm timpul după viețile sfinților, că respectăm cu scumpătate posturile, canoanele, ca într-un Ev Mediu continuu, că, altfel spus, ne-am transformat capul într-un fel de calculator pe al cărui ecran defilează zilnic apostoli, cuvioși și mucenici, posturi și praznice. În realitate, deși au avut, prin Dionisie cel Mic, o contribuție prețioasă la reforma calendarului, românii sunt departe de a fi mistici ori, cum se zice în popor, habotnici.

Când zicem că ***i-am făcut*** (cuiva) ***capul calendar***, ne referim mai ales la lucruri laice, din viața de toate zilele. ***Calendar*** e un cuvânt ce coboară din latinescul *calendarium,* termen ce ar trebui să ne ducă cu gândul nu la o foaie, ci la o carte.

După liturghiere, octoihuri și evangheliare, calendarele au fost primele cărți citite de străbuni. Ele erau un fel de publicații anuale, azi le-am zice ***almanahuri***, ce cuprindeau pe lângă tradiționalul calendar religios, un bogat material științific, informativ, sfaturi și preziceri, povestioare moralizatoare, recomandări pentru agricultori și gospodine, mici cronici politice, notații enciclopedice de o varietate adesea derutantă și de un folos, tot adesea, îndoielnic.

Scriitorii veacului al XIX-lea le consemnează încă prezența în bibliotecile boiernașilor și preoților de țară, ba chiar și prin conacele boierilor mai înstăriți. În casa lui de la Trifeștii Vechi (jud. Iași), paharnicul Dinu Negruzzi păstra, scrie fiul său mult mai celebru – Constantin Negruzzi – și ***Istoria pentru începutul românilor în Dachia,*** și ***Viețile sfinților din toate lunile,*** și ***Istoria lui Arghir și a pre-frumoasei Elene.*** „Ruginit în românism", ca și alți oameni din aceeași stare, boierul se uita „cu dor spre Buda sau Brașov, de unde le veneau pe tot anul calendare cu povești la sfârșit."

În ***Cum am învățat românește***, Costache Negruzzi preciza: „Tatăl meu era unul din românii aceștia. Nu ieșea nici un calendar care să nu-l aibă el întâi, nici o carte bisericească care să n-o cumpere, nici o traducție care să nu puie să i-o prescrie."[1]

Nu era însă neapărat nevoie să fii boier pentru a avea în casă asemenea tipărituri. Pandelachi Marafet, protagonistul schiței ***Notarul*** de Duiliu Zamfirescu, ținea pe masa lui „fel de fel de cărți: un volum din ***Mizerabilii*** de Victor Hugo, ***Tripednicul***, o geometrie, o psaltire [...], un ***Visul Maicii Domnului*** [...] și multe alte cărți, cărticele și broșure."

Acestea erau de multă vreme lecturile românului nepretențios.

De pe la 1600, când s-au dedulcit la zăbava lecturii, românii citeau cu plăcere așa-zisele cărți populare: ***Albinușa, Fiziologul***, cronografe, gromovnice și trepetnice, cărora azi le-am zice ***zodiacuri***.

Gromovnicele, de pildă, conțineau preziceri asupra soartei omului și asupra evoluției vremii bazate pe interpretarea tunetelor și a fulgerelor în funcție de zodia în care se produc. Un ***Gromovnic*** tipărit în 1639, cu litere aduse din Țara Românească, de Mitropolia din Alba Iulia, prevestea ce se va întâmpla dacă tunetul va cădea în zodia Capricornului, adică între 22 decembrie-20 ianuarie: „De va tuna în numărul de cornu de capră, atunci ploi vor fi 30 sau 40 de zile și între împărați gâlceavă, și ură, și răpștire, războaie spre răsărit, și foamete pe alocurea, și de bură mare corăbiilor va fi perire, și în oameni neputințe vor fi. Iară să va [dacă – n.n.] fi cutremur, atunce lature despre austru de foame vor muri și un om cu muiere-și va muri. Iar de va tuna amiazăze sau va fi cutremur, mult rodure vor peri și miere multă va să fie întru destul. Iar de se va fi cutremur noapte, patimă va fi, greutate multă, și ucidere, și se vor turbura cetățile, și va fi suspinare și lacrămi, și pre mare se vor turbura, și iarna va fi mare." Nu cumva ați citit ceva asemănător și în ziarele, revistele și almanahurile de azi?

Mai prăpăstioase încă sunt prevestirile din ***Trepetnicul*** publicat în același an și în același loc. Baza de prognoză sunt în el mișcările feței: „Chica

[1] Constantin Negruzzi, ***Păcatele tinereților***. Ediție îngrijită de Liviu Leonte, seria Patrimoniu, Editura Minerva, București, 1983, p. 9.

de se va clăti, în oaste veri merge, iară sănătos veri veni... Urechea stângă de se va cutremura, rău cuvânt va auzi... Sprânceana direaptă de se va clăti, un cocon va dobândi...Buza deasupra de se va clăti, oaspeți necunoscuți vor veni... Nasul prespre tot de se va clăti, boierie veri avè... Barba de se va clăti, un om te va tâlni și după aceea de bine te va grăi."

Astfel de „eresuri" au intrat în folclor, făcându-și pârtii seculare. Veta și Zița din ***O noapte furtunoasă*** de Caragiale trebuie să fi avut prin casă astfel de calendare, sau vor fi avut înaintașele lor, căci iată ce discută ele între ele: „– Zițo, ce e când ți se bate tâmpla a dreaptă? – Îți vine o bucurie. [...] – Dar când ți se bate a stângă? – Te-mpaci cu o persoană cu care ești certată."[2]

„Mitocanii" de odinioară aveau deci farmecul și lecturile lor.

În naivitatea lor puteau avea și gusturi literare mai rafinate, asemănându-se astfel domnitorilor, unui Constantin Brâncoveanu, de pildă, care ținea la curtea lui un astrolog vestit, Ioan Românul, cu misiunea de a traduce din franceză calendare străine pline de prevestiri.[3]

De la acesta din urmă ne-a rămas un calendar extraordinar, ***Foletul novel***, carte pe placul lui Eugen Barbu.

Dar credeau românii în prevestirile, informațiile și povestioarele din calendare? Mai degrabă nu! Sceptici cum îi știm, ei au născocit expresia ***a face capul calendar***, vrednic sinonim al zicalei ***a spune brașoave***. Năuciți de mofturile lui Gerilă, prietenii lui Harap-Alb izbucnesc semnificativ: „Ia tacă-ți gura, măi Gerilă! [...] Al dracului lighioaie mai ești! Destul acum, că ne-***ai făcut capul călindar***. Cine-a mai dori să facă tovărășie cu tine aibă-și parte și poarte-ți portul. Că pe noi știu că ne-ai amețit."[4] Vertijul acesta este efectul ultim al agresiunii informaționale sterile. Finalmente, ***a face capul calendar*** înseamnă a împuia capul cuiva cu vrute și nevrute, a-l zăpăci cu lucruri inutile, la care se uită ca mâța fără a pricepe nimic. Dar despre eflorescența expresiilor apărute pe seama felinei respective mai demult ori chiar de curând, în agitata noastră tranziție, s-ar putea scrie un întreg studiu.

[2] O prevestire a acestor replici datând din 1879 există în textele umoristice publicate cu un an mai devreme în… ***Calendarul Claponului.*** În [***Calendar***], ***Regentul anului*** și ***Eclipse*** erau parodiate și persiflate benign horoscoapele prăpăstioase care populau, și atunci, revistele și almanahurile epocii. Iată o mostră din ***Regentul anului,*** text în care răzbate un ecou al ocupației rusești: „Regentul anului 1878 este planeta *Venus*. Odinioară *Venus* era zeița amorului și a tuturor comicilor și cabazlicurilor ce curg din această patimă universală. De aici se vede că în anul acesta mai multora dintre însurați nu o să le meargă tocmai bine, iar cocoanele sub înrâurirea acestui regent vor face multe și mărunte, pe cari nu avem loc a le număra aici. Multe căsnicii se vor face, și divorțuri de două ori pe atâtea. *Monșerii* becheri douăzeci și cinci la sută se vor căpătui; iar cei familiști cincizeci la sută vor văduvi. Tot sub înrâurirea regentului, copiii 75 la sută se vor naște cu părul galben, cârni și cu ochii mici, spre marea mirare a taților lor cari nu-și vor aduce aminte de convenția ruso-română". Mai târziu, în 1901, în ***Tot Mitică,*** zeflemistul Caragiale făcea din expresia pe care o comentăm aici un suport de calambur, vizându-l pe I. Kalinderu, administratorul „domeniilor Coroanei": „– Lăsați-l, monșer, și pe bietul Regele! I-a făcutără politicienii capul Calinder." (v. I.L. Caragiale, ***Opere***, I, Proză literară, *ed. cit.,* p.745 și 1278).

[3] Fascinația pe care o exercita atunci cultura franceză asupra românilor din exteriorul arcului carpatic se manifesta cu vigoare și asupra maghiarilor din interiorul acestuia. Cam în același timp, secuiul Mikes Kelemen (1690-1761), de la care au rămas fermecătoarele ***Scrisori din Turcia***, prelua sau traducea liber din celebrul ***Le calendrier des vieillards***, compus în versuri de La Fontaine după ***Decameronul*** lui Boccaccio. Epoca aceea îndepărtată, pe care mulți o cred posacă, era tot atât de atrasă de picanterii și licențios ca și prezentul postmodernilor. Iată ce scria Mikes Kelemen într-o epistolă din 23 august 1723:„Văzut-ai Domnia ta călindar de om bătrân cu nevastă tânără, în carele să spune ce feliu să-și păzească sănătatea și carii sânt zilele și vremea, potrivite a să culca denpreună cu nevasta și iată carii sânt cele când au a dormi în cămări osebite. [...] Nu poci a nu îți scrie cum iaste călindarul bătrânilor. Iară acela nu arată alte semne, ci numai îi învată cum și ce fel să-și păzească viața și sănătatea. După cum în alte gromovnice să văd însemnate zilele norocoase și nenorocoase, aice sânt puse zilele când iaste îngăduit a să culcare cu nevasta și cele când trebuiește a să trage în cămara sa...De pildă în postul mare și în zilele de post denaintea sărbătorilor să steie osebit; vinerea și sâmbăta, osebit; în cele patru zile ale diecilor, osebit; fiștecare din cele trii sărbători de hram trebuiește ținută octavo [vreme de opt zile – n. n.], așadară osebit; sărbătorile apostolilor, osebit; ale evangheliștilor așișderea; de hramul patronului [= ziua onomastică – n.n.] lor, tot osebit, vreme de opt zile. Apoi, la vreme de iarnă, când ninge, să steie de asemenea osebit, dară se pot culca împreună când iaste vremea senină și curată. În fapt de primăvară, când au guturai ori tuse, osebit, până cătră sfârșitul lunii lui Florar. Vara, de asemeni osebit, că și fără asta iese dentr-înșii îndeajuns humor umed. Toamna îngăduit iaste a sta împreună până la începutul zilelor cețoase, dară de cum să așază negura și ploile, soții au să culca osebit. Cînd tună mult, tot osebit. Dacă stomahul n-au mistuit cum se cuvine vreo mâncare, tot osebit, vreme de opt zile și tot atâta când să nemerește eclipsis de soare, iară când iaste eclipsis de lună, stau osebiți douăsprezece zile" (v. Mikes Kelemen, ***Scrisori din Turcia***. În românește: Gelu Păteanu. Prefață: Paul Cernovodeanu. Selecție, note și postfață: Veress Dániel. Colecția Biblioteca Kriterion, Editura Kriterion, București, 1980, p.95-96).

[4] Ion Creangă, ***Povești, Amintiri, Povestiri,*** *ed. cit.,* p.116.

„Tomis pentru popor”

Dr. Laura CALOEAN

Una dintre publicațiile bisericești editate în Constanța interbelică este „Tomis pentru popor”, o revista lunară, apărută ca variantă populară a foii oficiale, „Tomis - revista oficială”. A văzut lumina tiparului în perioada **iulie 1927 - iunie 1928**. Ideea unei astfel de reviste a pornit de la *„unii Cucernici Preoți cât și de la anumiți laici dornici de a se împrăștia cititul scrierilor bune în popor”*[1]. *Utilitatea ei este dată tocmai de aria mare de adresabilitate, de la vlădică până la opincă: „am aflat chiar de la preoții din eparhie, că revista este căutată la sate, că cererile sunt prea numeroase față de numărul mic de exemplare (8 sau 10), ce se trimit unei parohii și că, prin urmare, ar trebui să scoatem revista într'un mai mare număr de exemplare”*[2].

Primele numere au fost realizate de forul bisericesc local, pentru ca din decembrie 1927 redactarea să fie preluată de către seminarul teologic constănțean. Începând cu luna septembrie 1927 și până la ultimul număr, revista este pusă *„sub patronajul Prea Sfințitului Episcop Gherontie”*, iar redactori coordonatori au fost: pr. Gheorghe Dumitrescu, *„Directorul Sfintei Episcopii”* (iulie - noiembrie 1927) și econom I. Grigorescu, referent al secției Culturale a Episcopiei Constanței și profesor la Seminarul teologic (decembrie 1927 - iunie 1928). Publicația își avea sediul, la început, la Episcopia Tomisului, iar din decembrie 1927 la Seminarul teologic.

Numerele 1-6, respectiv iulie-decembrie 1927, au fost imprimate în format 24 x 17 cm., la tipografia *„Lucrătorii Asociați”*, Constanța, iar la Institutul de Arte Grafice *„Dobrogea Jună”* (Constanța) numărul special de Crăciun și următoarele; revista avea 16 pagini per exemplar, deci, un total de 236 pagini.

La Biblioteca Academiei Române am identificat zece numere (datate iulie, august, septembrie, octombrie, noiembrie, decembrie 1927, ianuarie,

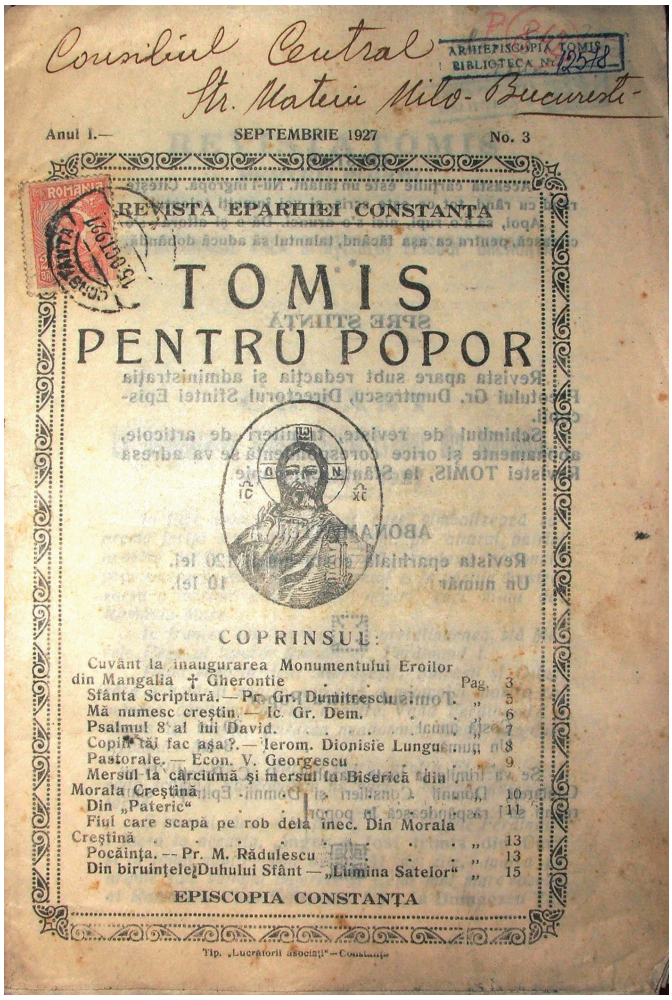
Consiliul Central
Str. Mateiu Milo - București
ARHIEPISCOPIA TOMIS BIBLIOTECA Nr. 1258

Anul I.— SEPTEMBRIE 1927 No. 3

REVISTA EPARHIEI CONSTANȚA

TOMIS
PENTRU POPOR

COPRINSUL:

Cuvânt la inaugurarea Monumentului Eroilor din Mangalia † Gherontie . . . Pag. 3
Sfânta Scriptură. — Pr. Gr. Dumitrescu . . „ 5
Mă numesc creștin. — Ic. Gr. Dem. . . . „ 6
Psalmul 8 al lui David. . . . . „ 7
Copiii tăi fac așa?. — Ierom. Dionisie Lungu . „ 8
Pastorale. — Econ. V. Georgescu . . . „ 9
Mersul la cârciumă și mersul la Biserică din Morala Creștină . . . . „ 10
Din „Pateric“ . . . . „ 11
Fiul care scapă pe rob dela inec. Din Morala Creștină . . . . „ 13
Pocăința. — Pr. M. Rădulescu . . . „ 13
Din biruințele Duhului Sfânt — „Lumina Satelor“ „ 15

EPISCOPIA CONSTANȚA

Tip. „Lucrătorii asociați“ — Constanța

februarie, mai și iunie 1928) și o ediție specială de Crăciun, iar numărul din martie 1928 se află la biblioteca Arhiepiscopiei Tomisului.

„Tomis pentru popor” se difuza prin parohii. *„Vom trimite în fie care parohie câte 10 exemplare. Cântăreții și Consiliul parohial vor fi obligați să dea concursul lor pentru distribuirea Revistei.*

Va costa 5 lei un număr.”[3] În perioada iulie - decembrie tirajul a fost de 23.000 de exemplare, din care s-au vândut 17.900, iar în iulie 1928, când se discuta sistarea publicației, *„abia se mai desfăceau 2.750-2.800 exemplare pe lună”*[4].

2.700 de exemplare erau trimise la protoierii, după cum urmează: Durostor – 300 buc., Călărași

[1] *** *Un „Tomis” pentru popor* în „Tomis” (Constanța), an IV (1927), nr. 5, mai, pp. 34-35 și în Sfânta Episcopie a Tomisului și Durostorului, *Adunarea Eparhială/Desbaterile și hotărârile luate de Adunarea Eparhială în sesiunea ordinară dela 22 Maiu 1927/Proces verbal* în „Tomis” (Constanța), an IV (1927), nr. 7-8, iulie-august, p. 92: *„În popor se simte foarte mult lipsa de cărticele morale bine scrise. N'i s-a cerut și chiar Noi i-am aprobat, ca începând din luna Iulie să apară revista «Tomis» în ediție pentru popor”.*

[2] Arh. A. T. caseta 12 (1928), dosar 5, fila 34. Memoriu adresat episcopului Gherontie de către directorul seminarului, act înregistrat la Episcopia Constanței cu nr. 1314/27 aprilie 1928.

[3] *** Un „Tomis” …art. cit., p. 35.

[4] Econom Ioan Roșculeț, consilier economic, *Referat asupra bugetului Eparhial pe anul 1928, citit în Adunarea Eparhială din Sesiunea ordinară dela 13 Mai 1928* în „Tomis” (Constanța), an V (1928), nr. 6-7, iunie-iulie, p. 26, notă.

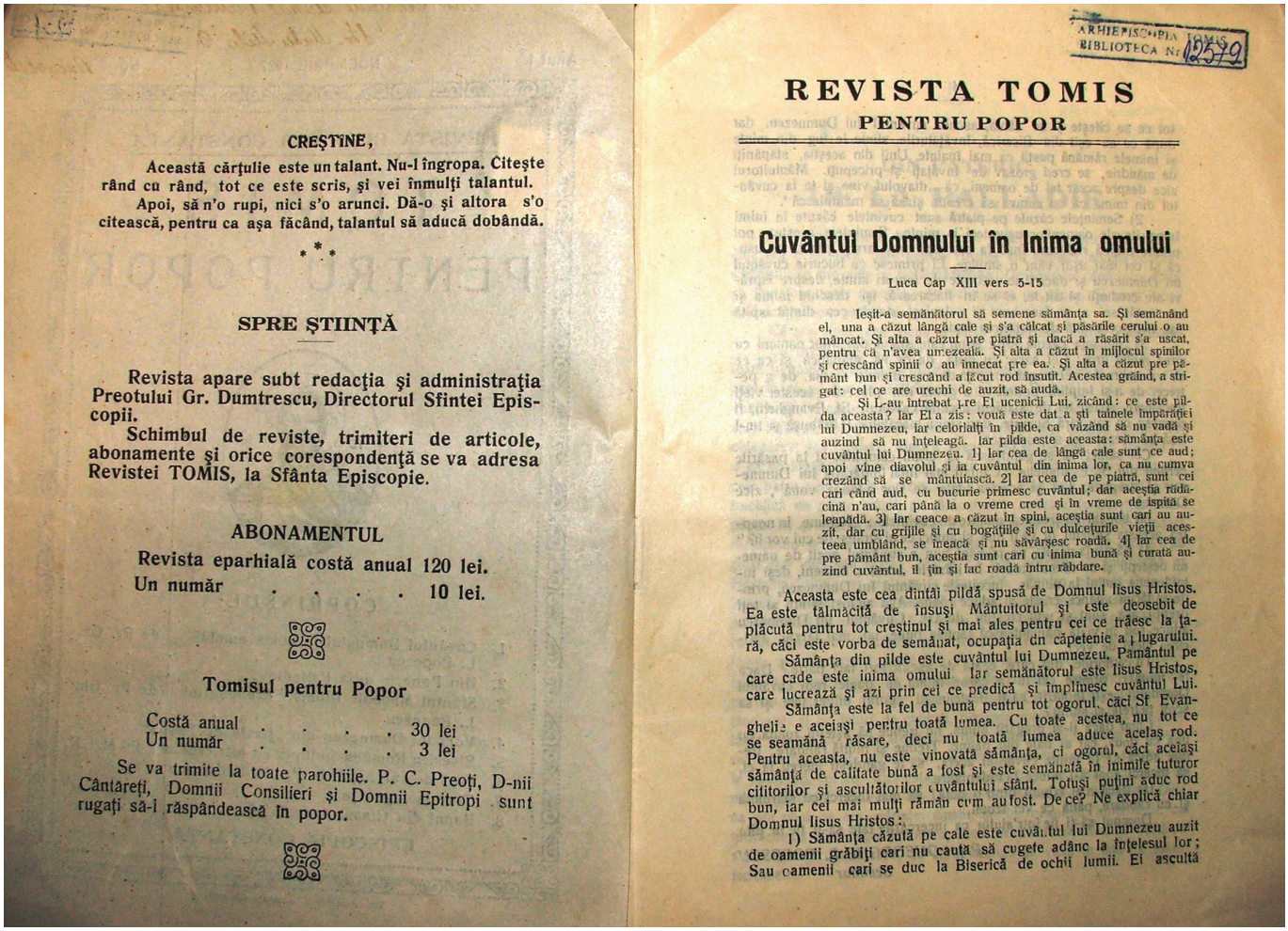

CREȘTINE,

Această cărțulie este un talant. Nu-l îngropa. Citește rând cu rând, tot ce este scris, și vei înmulți talantul.

Apoi, să n'o rupi, nici s'o arunci. Dă-o și altora s'o citească, pentru ca așa făcând, talantul să aducă dobândă.

* * *

SPRE ȘTIINȚĂ

Revista apare subt redacția și administrația Preotului Gr. Dumtrescu, Directorul Sfintei Episcopii.

Schimbul de reviste, trimiteri de articole, abonamente și orice corespondență se va adresa Revistei TOMIS, la Sfânta Episcopie.

ABONAMENTUL

Revista eparhială costă anual 120 lei.
Un număr . . . . . 10 lei.

Tomisul pentru Popor

Costă anual . . . . . 30 lei
Un număr . . . . . 3 lei

Se va trimite la toate parohiile. P. C. Preoți, D-nii Cântareți, Domnii Consilieri și Domnii Epitropi sunt rugați să-i răspândească în popor.

ARHIEPISCOPIA TOMIS BIBLIOTECA N: 12579

REVISTA TOMIS
PENTRU POPOR

Cuvântul Domnului în Inima omului

Luca Cap XIII vers 5-15

Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa. Și semănând el, una a căzut lângă cale și s'a călcat și păsările cerului o au mâncat. Și alta a căzut pre piatră și dacă a răsărit s'a uscat, pentru că n'avea umezeală. Și alta a căzut în mijlocul spinilor și crescând spinii o au înnecat pre ea. Și alta a căzut pre pământ bun și crescând a făcut rod însutit. Acestea grăind, a strigat: cel ce are urechi de auzit, să audă.

Și L-au întrebat pre El ucenicii Lui, zicând: ce este pilda aceasta? Iar El a zis: vouă este dat a ști tainele împărăției lui Dumnezeu, iar celorlalți în pilde, ca văzând să nu vadă și auzind să nu înțeleagă. Iar pilda este aceasta: sămânța este cuvântul lui Dumnezeu. 1] Iar cea de lângă cale sunt ce aud; apoi vine diavolul și ia cuvântul din inima lor, ca nu cumva crezând să se mântuiască. 2] Iar cea de pe piatră, sunt cei cari când aud, cu bucurie primesc cuvântul; dar aceștia rădăcină n'au, cari până la o vreme cred și în vreme de ispită se leapădă. 3] Iar ceace a căzut în spini, aceștia sunt cari au auzit, dar cu grijile și cu bogățiile și cu dulcețurile vieții acesteea umblând, se înecă și nu săvârșesc roadă. 4] Iar cea de pre pământ bun, aceștia sunt cari cu inima bună și curată auzind cuvântul, îl țin și fac roadă întru răbdare.

Aceasta este cea dintâi pildă spusă de Domnul Iisus Hristos. Ea este tălmăcită de însuși Mântuitorul și este deosebit de plăcută pentru tot creștinul și mai ales pentru cei ce trăesc la țară, căci este vorba de semănat, ocupația din căpetenie a plugarului.

Sămânța din pilde este cuvântul lui Dumnezeu. Pământul pe care cade este inima omului. Iar semănătorul este Iisus Hristos, care lucrează și azi prin cei ce predică și împlinesc cuvântul Lui.

Sămânța este la fel de bună pentru tot ogorul, căci Sf. Evanghelie e aceiași pentru toată lumea. Cu toate acestea, nu tot ce se seamănă răsare, deci nu toată lumea aduce acelaș rod. Pentru aceasta, nu este vinovată sămânța, ci ogorul, căci aceiași sămânță de calitate bună a fost și este semănată în inimile tuturor cititorilor și ascultătorilor cuvântului sfânt. Totuși puțini aduc rod bun, iar cei mai mulți rămân cum au fost. De ce? Ne explică chiar Domnul Iisus Hristos:

1) Sămânța căzută pe cale este cuvântul lui Dumnezeu auzit de oamenii grăbiți cari nu caută să cugete adânc la înțelesul lor; Sau oamenii cari se duc la Biserică de ochii lumii. Ei ascultă

- 350 buc., Călărași - 300 buc. (sic!), Hârșova - 400 buc., Caliacra - 300 buc., Urziceni - 650, Constanța - 400 buc.[5] În adresa nr. 43/31 ianuarie 1928 a Protoieriei II Hârșova, protopopul C. Coadă solicita să-i fie trimise 300 de exemplare lunar și nu 400, *„căci se întâmpină greutăți la împărțirea lor, dacă sunt prea multe."*[6]

Scopul revistei era unul educativ, urmărindu-se ridicarea nivelului spiritual al provinciei. Răsfoind-o, observăm că, în linii mari, își păstrează aceeași structură ca și „revista-mamă", limbajul folosit, temele și stilul sunt cele de catehizare. Studiul științific este înlocuit cu pilde și povești moralizatoare, în care fie se recurge adesea la dialog, fie sunt asemănătoare celor spuse la gura sobei, iar pericopele evanghelice sunt explicate pe înțelesul tuturor, omiletic.

Pe coperta 2 este consemnat următorul avertisment: *„Creștine, această cărțulie este un talant. Nu-l îngropa. Citește rând cu rând, tot ce este scris și vei înmulți talantul.*

Apoi, să n'o rupi, nici s'o arunci. Dă-o și altora s'o citească, pentru ca așa făcând, talantul să aducă dobândă"[7], avertisment ce apare număr de număr.

Rubrici precum: *„Catehizare - Mă numesc creștin"* și *„Evanghelizare"* sunt promovate încă de la primul număr. Rubrica de catehizare este concepută sub forma unui dialog între un creștin și un necreștin, în care primul îi deslușește catehumenului tainele Ortodoxiei. În cealaltă rubrică sunt incluse învățături scripturistice.

Publicația mediatizează lupta contra alcoolismului[8], înfierează destrăbălarea și viața fără dragoste de Dumnezeu și de cele sfinte[9]. Nu doar distruge racilele, ci sădește în inimile creștinilor adevărate valori prin inserarea fragmentelor din Pateric[10], din vieți de sfinți (Sf. Ioan Botezătorul[11],

[5] Arh. A. T., caseta 12 (1928), dosar 5, fila 2, adresa nr. 62/9 ianuarie 1928, *„Tomis pentru Popor"* pe luna ianuarie 1928.

[6] *Loc cit.*, fila 11 c.

[7] *** *Creștine*, în „Tomis pentru popor" (Constanța), an I (1927), nr. 1, iulie, coperta 2 etc.

[8] Arhim. Scriban *Mersul la cârciumă și mersul la biserică* în „Tomis pentru popor" (Constanța), an I (1927), nr. 3, septembrie, pp. 10-11 (din „Morala creștină"); Pr. M. Rădulescu (Ștefănești), *Fugi de cârciumă* în „Tomis pentru popor" (Constanța), an I (1927), nr. 5, noembrie, pp. 11-13.

[9] † Gherontie, *Dumnezeu vede toate* în „Tomis pentru popor" (Constanța), an I (1927), nr. 2, august, pp. 3-4; I.P.S.S. Miron, *Contra înjurăturilor de cele sfinte* în „Tomis pentru popor" (Constanța), an I (1927), nr. 4, octombrie, pp. 3-14.

[10] *** *Din Pateric* în „Tomis pentru popor" (Constanța), an I (1927), nr. 3, septembrie, pp. 11-12; *** *Din Pateric/Dela Palladie* în „Tomis pentru popor" (Constanța), an I (1927), nr. 5, noembrie, pp. 5-6.

[11] Pr. Gh. L. Popescu, *Viața Sfântului Ioan Botezătorul* în „Tomis pentru popor"

Dionisie Areopagitul[12], Policarp[13], Mochie[14]), povestiri și îndemnuri morale[15], o călăuză a creștinului[16].

În afară de acestea își găsesc spațiu legende, explicația pildelor[17] și traduceri. Nu lipsite de interes sunt cronicile împotriva sectelor[18], mai ales că în Dobrogea interbelică prozelitismul este intens.

O altă secțiune este rezervată istoriei, în care sunt prezentate documentare de istorie universală[19] sau a patriei[20], fie a Bisericii universale, fie locale[21], articole de informare, prin care cititorilor li se aduc la cunoștință evenimentele petrecute în eparhie. Astfel, lectorul află despre organizarea, la București, a congresului Asociației Generale a Clerului Român Ortodox (18-19 octombrie 1927)[22] și despre inaugurarea Monumentului Eroilor din Mangalia[23].

Foarte utile gospodarilor, mai ales că în sate erau puțini medici, sunt articolele de medicină (umană[24] și veterinară[25]), cele cu tematică practică[26], articole de promovare a identității tradiționale[27], articole preluate din publicații precum: „Albina”[28], „Sănătatea”, „Glasul Ardealului”[29], „Lumina satelor”[30], „Vestitorul satelor”[31] ș.a.

Anul I. No. 9 Constanța Martie 1928

TOMIS

PENTRU POPOR

REDACTAT de SEMINARUL TEOLOGIC sub patronajul PS. EPISCOP GHEORGHE - CONSTANȚA -

CUPRINSUL.

Să postim și să ne rugăm . . . Preot. Gh. L. Popescu
Mucenicia Sfântului Policarp . . . . . Buric I. Mihail
Păcătosul care se pocăește . . Pr. George C. Popescu
Primește pe Domnul Iisus în inima ta . I. Sachelarescu
Cutremur de pământ . . . . . H. C.
Impotriva beției . . . . . C.
Anton Pann . . . . . Toma D. Ștefan
Pilde vrednice . . . . . Pr. M. R.

Institut de Arte Grafice „Dobrogea Jună” Constanța

(Constanța), an I (1928), nr. 7, 1 ianuarie, pp. 4-5; *** *Nașterea cinstitului, slăvitului Proroc, înainte Mergător și Botezător Ioan/24 Iunie* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 12, iunie, pp. 3-4.

[12] Preot Gheorghe L. Popescu, Seminar, *Sfântul Mucenic Dionisie Areopagitul/Prăznuit la 3 Octombrie* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 5, noembrie, pp. 6-8.

[13] Mihail I. Buric, elev clasa a VII-a, Mucenicia Sfântului Policarp/Episcop al Smirnei (adaptare după tălmăcirea Păr. Iulian Constantinescu din „Tomis”, februarie 1929) în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 9, martie, pp. 3-6.

[14] Mihail I. Buric, *Sf. Mc. Mochie,* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 11, mai, pp. 3-5.

[15] *** *Să nu juri strâmb* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 1, iulie, p. 12; I. Popovici, Cerchez, *Un sfat bun* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 2, august, pp. 8-9; Ierom. Dionisie Lungu, *Copii tăi fac așa?* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 3, septembrie, pp. 8-9; Econ. V. Georgescu, Fetești-Ialomița, *Evanghelizare/Pastorale* în *Ibidem*, pp. 9-10; Episcopul Grigorie al Aradului, *Evanghelizare/Trei guri de iad* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 12, iunie, p. 14: a publicat o carte și a difuzat-o în toate bisericile, prin care îi mustra pe cei căzuți în gura iadului. *„Și trei înfricoșate păcate, trei guri de iad care macină multe suflete de români și amenință neamul de pierzare”.* Păcatele acestea sunt: *„însoțirea nelegitimă, despărțeniile și lipsa de prunci”.*

[16] *** *Curaj în nenorociri* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 1, iulie, p. 15; Pr. M. Rădulescu, Ștefănești-Ialomița, *Pocăința* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 3, septembrie, pp. 13-15; Const. Gh. Călinescu, *Puterea stăruitoare a rugăciunii* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 6, decembrie, pp. 11-12; *** *Cum putem recunoaște pe Dumnezeu* în *Ibidem*, p. 13; Diac. Iulian Constantin *Să ne rugăm Domnului* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 7, 1 ianuarie, pp. 7-8; Pr. G. Vasilescu-Znagoveanu-Malu, Ialomița, *Până în biserică* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 8, februarie, pp. 13-14.

[17] Preot Gheorghe L. Popescu, *Cuvântul Domnului în inima omului* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 5, noembrie, pp. 3-4; Pr. Gh.. L. Popescu, *Vameșul și Fariseul* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 8, februarie, pp. 7-8; Pr. Gh. L. P., *Fiul risipitor* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 8, februarie, pp. 9-10 (prelucrare după Giovanni Papini, „*Histoire du Christ*”); I. Sachelarescu, *Duminica Samarinencei* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 11, mai, pp. 3-4.

[18] Pr. Mih. Rădulescu, Ștefănești-Ialomița, *Pe cine urmezi* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 1, iulie, p. 14; Pr. M.I.R., *Biserica Română în luptă cu alte credinți* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 5, noembrie, pp. 9-11; *** *Ține de legea ta* în *Ibidem*, pp. 14-15 și în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 6, decembrie, pp. 5-6; Ierom. N. Criveanu, *Cel mai mare rău* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 7, 1 ianuarie, p. 15 (preluare din „Puterea unui copil”).

[19] I. C. *Rușii în trecut și azi* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 7, 1 ianuarie, p. 16.

[20] M. Papastopol, *Unirea Principatelor/24 Ianuarie 1859* în *Ibidem*, pp. 6-8; *** *Moartea lui Vodă Ghica* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 8, februarie, pp. 11-12.

[21] G. Tănăsescu, *Cum s'a zidit biserica din satul Fântânele* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 6, decembrie, pp. 5-6; Mihail Buric, clasa a VII-a, *Cuviosul Părinte Martinian* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 8, februarie, pp. 5-6.

[22] *** *Informațiuni* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 2, august, pp. 14.

[23] † Gherontie, Episcopul Constanței, *Cuvânt la inaugurarea Monumentului Eroilor din Mangalia/21 august 1927* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 3, septembrie, pp. 3-5.

[24] Arhim. Scriban, *Sănătatea că-i mai scumpă decât toate* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 1, iulie, p.10 (din „Morala creștină”); H.C., *Curăățenia corpului* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 8, februarie, pp. 7-8.

[25] Dr. Gh. C. Medic veterinar, *Din boalele calului de Dobrogea* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 11, mai, pp. 16-17; Dr. Gh. C., Medic Veterinar; *Dalacul, cărbunele, talantul, însplinarea sau antraxul*, în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 12, iunie, pp. 16-17.

[26] H. Ciocan, *Stupăritul* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 12, iunie, p. 15.

[27] Gh. Sorescu, clasa a VI-a secundar, *De ce să păstrăm obiceiurile strămoșești?* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1928), nr. 7, 1 ianuarie, pp. 13-15.

[28] H. C, *Despre turbare* în *Ibidem*, pp. 10-12.

[29] Plt. major I. Dobrescu, *O minune,* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 4, octombrie, p. 15. *** *Banul* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 5, noembrie, p. 15.

[30] *** *Nemești Unguri vrea să-și ia moșiile înapoi* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 2, august, p. 15. *** *Din biruințele Duhului Sfânt/A treia crâșmă pe care a închis-o Oastea Domnului* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr. 3, septembrie, p. 15.

[31] *** *Patima fumatului* în „Tomis pentru popor” (Constanța), an I (1927), nr.

Colegiul de redacție a tipărit și un număr festiv, nenumerotat, dedicat praznicului Nașterii Domnului, în care cititorii găseau colinde, articole despre magi, uciderea pruncilor, legenda Ignatului etc.[32].

Unii dintre autorii acestor articole erau cunoscuți în presa vremii și în revista clerului (episcopul Gherontie, pr. Mih. Rădulescu, pr. Gh. Dumitrescu, icon. Iulian Constantinescu, pr. I. Grigorescu, pr. Vasilescu-Znagoveanu), alții s-au afirmat pe băncile seminarului „Sf. Împărați Constantin și Elena" și au continuat să scrie (Mihail Buric și Toma Ștefan), dar și profesori universitari din țară[33].

Din decembrie 1927 redactarea a fost preluată în întregime de către Seminarul Teologic, de Episcopia Constanței ținând doar administrația. Iată cum explică vlădica Gherontie decizia luată: *„Începând din acest număr, însă, revista aceasta trece în grija tinerelor vlăstare, seminariștii de azi, viitori voștri păstori sufletești.*

Mă bucură faptul că niște copilandri și-au luat frumoasa, dar greaua sarcină de a-și apropia sufletele credincioșilor de mâine.

Noi - preoți de azi - cu mari greutăți și necazuri le-am croit un drum bun și sigur [...].

De aceia, idea pe care au avut-o preoții și ceilalți profesori ai Seminarului din Constanța-de a trece revista «Tomis» pe seama Seminarului, mi s'a părut minunată.

Seminariștii noștri din Constanța vor putea scrie în această revistă tot ce va produce mintea lor nevinovată, neîmbâcsită de păcatele sociale, care au otrăvit sufletele multora, tot ce avântul tinereții lor curate le va arăta a fi bun și folositor lor și vouă, pentru a atinge desăvârșirea creștină"[34]. De la pr. Grigore Dumitrescu, directorul Cancelariei și membru al colectivului de redacție, aflăm că revista era apreciată de către publicul țintă și utilă preoților în activitatea pastorală[35].

Una dintre problemele spinoase, datorită căreia publicațiile eparhiei nu apăreau la timp, era aceea că preoții *„nu vor sau nu au timp să scrie"*[36] nici la revista eparhială, nici la cea coordonată de către seminar, deoarece nu erau plătiți, drept pentru care *„articolele trebuesc cerșite"*[37]. Această stare de fapt trena de mult timp, cu ea confruntându-se și predecesorii preotului Grigore Dumitrescu: pr. C. Popescu și pr. Gh. Popescu[38].

Fie lipsa de experiență a tinerilor (cu toate că nu publicau decât trei-patru elevi), fie proasta organizare a difuzării revistei au făcut ca, în anul 1928, vânzările să scadă. În iulie 1928, referentul secției culturale, econom I. Grigorescu, a propus *„a-i suspenda apariția desăvârșit. [...] Ne-am gândit ca în locul «Tomisului Popular», care apare lunar să se tipărească broșuri la diferite epoci ale anului, 3-4 broșuri pe an"*[39]. Primele reacții nu au fost cele scontate. Pr. Iulian Constantinescu cerea ca „Tomisul pentru popor" să fie redactat în continuare de către seminar, iar protopopul Dobre considera că: *„«Tomisul pentru popor» a fost bine primit de popor și cere să i se trimită încă 100 de exemplare peste numărul trimis.[...] Pr. Grigorescu lămurește scoaterea unei broșuri periodice*". Discuția se încheie prin votarea suspendării *„Tomisului pentru popor"* și înlocuirea lui cu fascicule. În plus, episcopul le propune preoților și Adunării eparhiale ca fiecare să-și facă abonamente la revista *„Logos"*, redactată în limba franceză, purtătoare de stindard a întregii ortodoxii. Gazeta nu era suficient de bine cunoscută în Dobrogea, de aceea a fost solicitată o recenzie într-un număr al revistei eparhiale. Prezentarea a fost făcută, însă nu deținem date din care să putem deduce impactul avut în rândurile preoțimii dintre Dunăre și Mare.

2, august, pp. 10.

[32] Sumarul numărului festiv: † Gherontie, *Către iubiții fii de la sate* în „Tomis pentru popor" (Constanța), an I (1927), număr festiv, pp. 1-2; Econom Iulian Constantinescu, *Să ne mărturisim duhovnicului* în *Ibidem,* pp. 3-4; Ec. I. C. *Nașterea Domnului* în *Ibidem,* pp. 4-5; *** *Magii dela Răsărit* în *Ibidem,* p. 6; *** *Uciderea pruncilor* în *Ibidem,* pp. 6-7; Preot Gh. L. Popescu, *Sfântul Mucenic și arhidiacon Ștefan/ Prăznuit la 27 decembrie*, în *Ibidem,* pp. 7-9; *** *Ignatul/legendă populară* în *Ibidem,* pp. 10-12; *** *Colind de Crăciun/În drum spre Vifleem* în *Ibidem,* p. 13; Șt. O. Iosif, *Colinda din popor* în *Ibidem,* p. 14; Anton Pann, *Povestea vorbei* în *Ibidem,* p. 14; *** *Vorbe înțelepte* în *Ibidem,* pp. 15-16; *** *Producția țării noastre* în *Ibidem,* pp. 16-17; *** *Ce nu trebuie uitat* (preluare din *„Sănătatea")* în *Ibidem,* p. 18.

[33] I. Simionescu, profesor universitar din Iași, *Biserica*, în „Tomis pentru popor" (Constanța), an I (1927), nr. 2, august, pp. 4-5.

[34] P.S.S. Episcop Gherontie, *Către iubiții fii dela sate*, în „Tomis pentru popor" (Constanța) ediția specială de Crăciun 1927, pp. 1-2.

[35] *„suntem informați că este primită cu drag de popor și apreciată de revistele bisericești…. Ca redactor al ei, am onoare să raportez, că planul urmat în această revistă populară, pe care Revista Biserica Ortodoxă Română o numește un fel de «Neamul Românesc pentru popor» este ca să pună în mâna credincioșilor noștri, o carte cu cuprins religios dându-i tot ce poate face educația morală a lui, iar pentru preot fiind un program de activitate în parohie, punându-i-se la îndemână lecțiuni scurte: de îndrumări generale, prin articolul pe care Prea Sfinția Sa l'a făgăduit pentru fiecare număr; apoi lecțiuni de Evanghelizare și catehizare ce se succed regulat în continuare. Restul sunt povestiri de edificare sufletească și chiar povețe economice."* - *** *Raportul Cancelariei la Adunarea Eparhială. Desbaterile și hotărârile luate de Adunarea Eparhială în sesiunea extra ordinară din 25 Septembrie 1927* în „Tomis" (Constanța) an IV (1927), nr. 12, decembrie, p. 32.

[36] Idem.

[37] Idem.

[38] Idem.

[39] Econom Ioan Roșculeț, consilier economic, *Referat asupra bugetului Eparhial … art. cit.*, p. 26.

Crăciunul cu huțulii

Text de Iulian ANGHELUȚĂ, fotografii de Andrei BECHERU

Prin Obcinele Bucovinei vei găsi niște oameni muncitori și mândri, huțulii. „O enigmă a etnologiei”, separați aiurea de pixul istoriei de frații lor din Ucraina, cunoscuți mai ales pentru caii lor, își poartă cu mândrie și credință straiele și tradițiile. Dumnezeu, familia, pădurea, animalele și casele sunt viața lor. Împreună cu ei, ultimii colindători huțuli, am trăit Crăciunul pe rit vechi.

Dacă odinioară erau multe cete de copii și tineri care colindau din casă în casă, astăzi au mai rămas doar câțiva bărbați. Dirijați de Mircea Murga, ei păstrează tradiția huțulilor și sunt nevoiți să colinde neîntrerupt chiar și 3 zile și 3 nopți pentru a vesti tuturor nașterea Domnului. Sculptor în lemn și os de cerb, cântăreț la diferite instrumente, el dă tonul colindelor alături de acordeonul său. Colindătorii se adună în noaptea de Ajun și pornesc apoi, prin păduri, pe la fiecare familie într-un maraton ce poate dura și trei zile. În miezul nopții colindătorii se vor opri și la biserica comunității.

Mircea Murga cântă și pe drumurile și cărările dintre case, vestind oamenilor că se apropie și păstrând în același timp ritmul grupului. Au fost puține momentele în care acordeonul s-a odihnit. În fiecare casă tineri sau bătrâni așteaptă cu nerăbdare sosirea colindătorilor. Oamenii îmbracă portul tradițional sau haine curate, casele sunt primenite și decorate, bradul de Crăciun este nelipsit, iar fiecare familie întâmpină cu mâncare, tărie și bere de casă. Aici am aflat de obiceiul celor 12 feluri de mâncare, câte unul diferit pentru fiecare lună a anului.

Întâlnirea este și prilej de socializare, de a afla vești despre alți membri ai comunității. Familiile sunt mai numeroase, cu două-trei generații sau formate din unul, doi bătrâni.

Muzica și versurile colindătorilor le oglindesc viețile, unele mai triste pentru casele și oamenii care au avut un necaz, altele pentru cei tineri care așteaptă acordeonul să îi însoțească la dans în miez

de noapte.

Ca în alte părți, bătrânii s-or dus și cei mai mulți tineri și-au căutat norocul pe alte meleaguri. Se întorc „acasă” câteva zile de Sărbători. Printre colindătorii cu părul alb, singurul tânăr este Andrei. Plecat și el la oraș, revine aici de Crăciun vrând să ducă mai departe colindele și obiceiurile huțulilor. Am colindat împreună pe la 30 de familii, o noapte și o zi întregi. Dimineața, în timp ce noi coboram spre vale, ultimii colindători mai aveau de umblat încă pe atât.

Figuri de dascăli constănțeni

Valentina Boteanu

Aurelia LĂPUȘAN

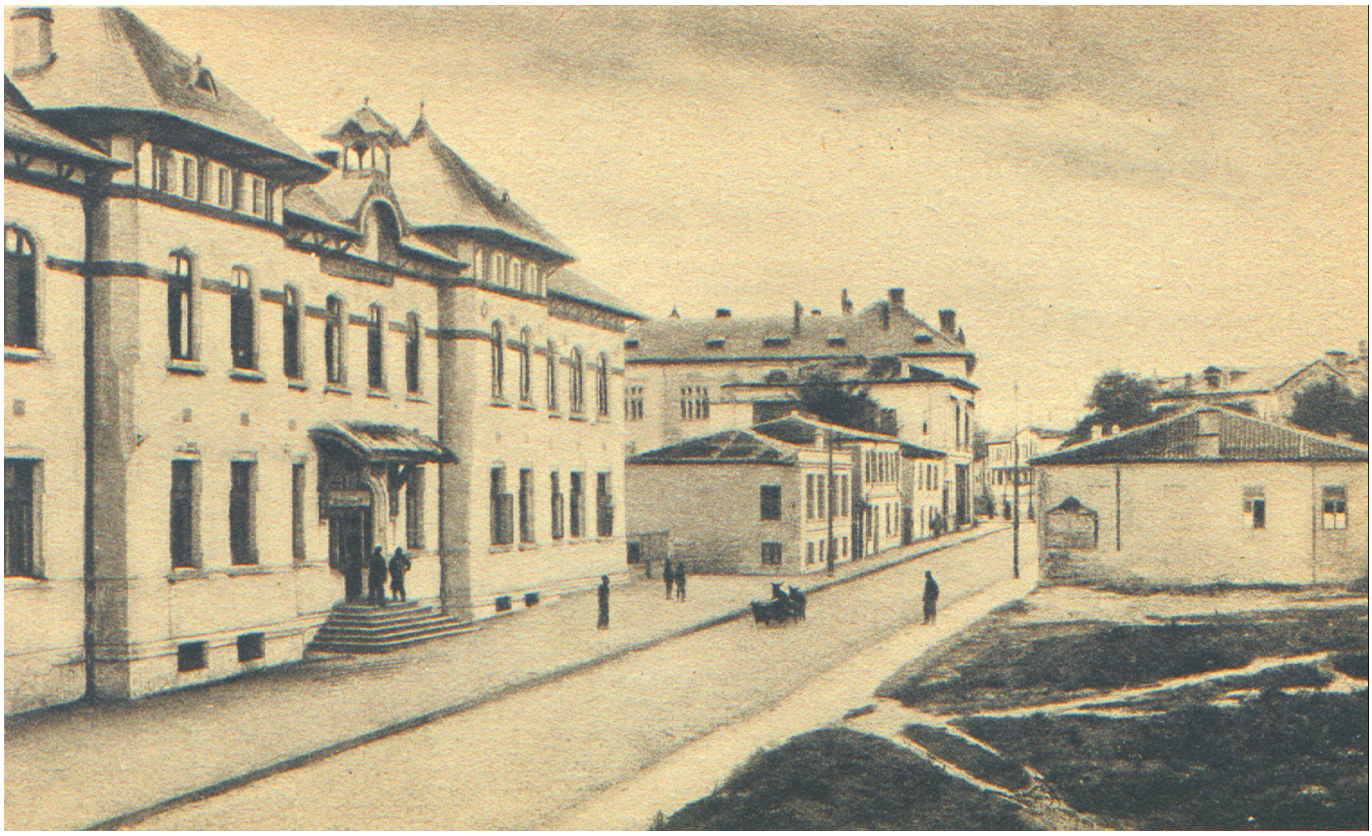

Clădirea din strada Traian, unde în 1931 a fost mutată Școala de fete "Domnița Ileana"

Un eveniment rezonant pentru urbea noastră s-a înregistrat recent: aniversarea centenarului uneia dintre cele mai importante școli constănțene, Colegiul național "Mihai Eminescu".

O școală care a semnat în istoria orașului multe file de referință, a creat modele, a dat valoare învățământului românesc, a făcut istorie.

Admirabil efortul unui grup de profesori –Stelian Marinescu, Bianca Ibadula, Claudia Lucreția Portase, Nicoleta Benchea, Mihai Paris - de a realiza o monografie a școlii adunând între coperțile acesteia fapte semnificative din curgerea anilor rodnici ai învățământului constănțean. Scrisă riguros, cu documente adunate migălos din arhive, bogat ilustrată, lucrarea rămâne o probă autentică de bătălie încleștată pentru binele școlii constănțene prin glasul și faptele profesorilor și reverența absolvenților. Subliniem valoarea informației istorice, parcursul istoric susținut de surse autentice, calitatea narării și ilustrația originală, necirculată încă.

În acest templu de cultură dobrogeană un loc aparte ocupă prima directoare a școlii, Valentina Boteanu, care aproape două decenii a condus destinul școlii, cu fermitate, devotament și implicare. Adăugăm la cele scrise în monografia *100 de ani de tradiție și performanță în educație. Colegiul Național "Mihai Eminescu" Constanța,* rândurile de mai jos, cu speranța de a aduce mai aproape de sufletul cititorilor de astăzi chipul și jertfa primei directoare a școlii, Valentina Boteanu.

POVESTEA DE DRAGOSTE A UNUI PRIMAR – ARTIST LIRIC

Cristea Georgescu (20 iulie 1860 - 22 mai 1908), nume cunoscut în conștiința publică, a fost de mai multe ori primar al Constanței: septembrie 1901

Muzicologul Gavriil Musicescu

- noiembrie 1901, februarie 1902 - septembrie 1904, aprilie 1907 - mai 1908. Însumate, perioadele ocupate pe scaunul primului edil nu reprezintă un timp lung, dar faptele lui edilitare au rămas bine grevate în istoria orașului.

Cristea Georgescu se născuse la Huși, se școlise în Iași, căpătase o pregătire solidă în Drept și Litere, urmând și un doctorat la Paris.

La 1 aprilie 1894, este numit supleant al Tribunalului Constanța, mai târziu procuror, judecător sindic, iar din 1899 judecător al Ocolului Constanța. Renunță apoi pentru meseria de avocat, înscriindu-se în Baroul constănțean și de aici în politică, ca membru al Partidului Liberal.

În paralel, predă la nou-înființatul gimnaziu clasic „Mircea cel Mare“ istorie, latină și română avându-l colegi de catedră pe Ion Bănescu, N. Constantinescu Pană, Virgil Andronescu, Economu Rădulescu și alții.

Puțini cunosc faptul că artistul liric Cristea Georgescu fusese acaparat de farmecul muzicii încă din tinerețe, probând virtuțile unui bun solist, cu o voce de bas puternică și bine impostată. În mediul cultural al Iașilor își consolidase imaginea unui artist bun, școlit de marii muzicieni ai vremii, printre care și Gavriil Musicescu. Puțin mai târziu, Cristea Georgescu, pus să aleagă, s-a îndreptat spre o meserie solidă, magistratura, dar nu a trădat niciodată arta.

Au rămas consemnate în presa vremii știri de acest fel:„Anul 1892 se încheie cu Concertul dat de Cristea Georgescu, în 5 decembrie, în Sala Primăriei din Iași, cu grațiosul concurs al Doamnei Valeria Nanu, al d-relor Sofia și Valentina Musicescu și al d-lor Traian Mureșan, Weiss și Al. Teodorini.

Soprana Valentina Musicescu, cea care îl acompania pe tânărul Cristea Georgescu pe scena Iașilor, era una dintre fiicele lui Gavriil Musicescu. Muzician de înaltă pregătire, dirijor și organizator de talent al uneia dintre cele mai impunătoare formații corale care au ființat pe pământul României — Corul Mitropolitan din Iași — unul dintre primii muzicologi aplecați asupra comorilor folclorului românesc, excelent pedagog muzician, Gavril Musicescu a desfășurat pe cele mai diverse planuri o adâncă operă de creație, de promovare a valorilor artistice românești, de educație muzicală. Din această familie provenea Valentina, devenită mai târziu directoarea Școlii de fete ”Domnița Ileana”, astăzi Colegiul Național ”Mihai Eminescu”!

Cristea Georgescu și Valentina Musicescu s-au căsătorit și s-au mutat la Constanța, atrași de nevoia dobrogenilor de a dezvolta cât mai bine și mai repede cultura locului, de a face apostolat într-un spațiu proaspăt revenit la țara-mamă. Era datoria liber asumată această mutare într-un loc în care nevoia culturală era stringentă! Cei doi au ajuns repede printre primii animatori ai vieții culturale a urbei.

Un eveniment artistic major în viața Constanței a fost montarea pentru prima dată pe scena teatrului Elpis a operei „Lucia di Lammermoor“ de Gaetano Donizetti. Întreaga garniture a operei s-a făcut cu soliști de la București, excepție doar soprana din rolul principal, o artistă locală, rol interpretat magistral de soția primarului Cristea Georgescu, nimeni alta decât Valentina Georgescu. La seratele care se organizau în Casa Muzicii de pe strada Mircea, în casele muzicienilor locali Aur Alexandrescu și Moldova Ghițescu, tânăra Valentina Georgescu era nelipsită. Numele îl găsim consemnat în multe cronici semnate în presa locală.

Așa se înțelege mai bine cum omul de cultură și artistul înăscut Cristea Georgescu, primar responsabil și destoinic, alături de soția sa Valentina, a încurajat constant evenimentele

Un grup de profesoare în anii 1930

culturale, susținând asociații, cercuri, publicații care să promoveze actele artistice de valoare. Pe mandatele lui au fost invitați la Constanța pentru a susține recitaluri voievodul operetei, Leonard, actrița Agata Bârsescu, Constantin Tănase, Luca Massini ș.a. În aceeași perioadă s-au pus bazele Reuniunii Muzicale „Gavriil Musicescu", în memoria muzicologului care abia se stinsese din viață în 1903.

Din păcate, viața primarului Cristea Georgescu s-a curmat brusc. La 21 mai 1908, se deschidea la Constanța al lX-lea congres anual al Camerelor de comerț și industrie din România. În fața celor 150 de participanți, aflați în sala Elpis, se afla primarul. El fusese organizatorul amplei întâlniri, el îi invitase pe participanți la masa festivă de la hotelul Carol, unde, în prezența ministrului Agriculturii și Domeniilor, a multor demnitari bucureșteni, dar și a soției sale, a apucat să rostească cuvintele: „La popoarele vechi baza civilizațiunii au fost comerțul și industria. La atenieni, egipteni, fenicieni..." Dar fraza a rămas neterminată, căci bărbatul s-a aplecat peste masă și a căzut. O comoție cerebrală i-a adus moartea câteva ore mai târziu.

Moartea neașteptată, prematură, la doar 48 de ani, survenită la 22 mai 1908, întrerupe proiectele generoase ale primarului reformator.

Constantin Sarry, redactorul-șef al publicației „Dobrogea Jună", scria în necrolog: „N-am văzut în viața mea un om de o cinste mai exemplară ca Cristea Georgescu". Și-l cita pe regretatul primar cu vorbele care circulau între membrii consiliului ca un testament: „Singurul lucru pe care l-am moștenit de la părinții mei e cinstea!"

Ca o premoniție, printre multele realizări edilitare, cu puțin timp înainte de a muri, primarul Cristea Georgescu a reușit să obțină de la minister acordul ca localul de pe strada Traian, conceput ca școală primară, să fie modificat corespunzător pentru cicluri mai mari.

O directoare-model pentru școala dobrogeană

Rămasă de timpuriu văduvă, Valentina Georgescu se recăsătorește peste un timp cu președintele tribunalului, George Boteanu. Cu siguranță, prima ei iubire nu poate înlocui nimic din inima femeii căci astăzi, în Cimitirul central din Constanța, sub aceeași lespede de marmură stau pentru eternitate două nume: Cristea Georgescu și Valentina Boteanu. S-au regăsit, probabil, în eternitatea visului lor de a da aură și sens culturii dobrogene.

Timp de aproape două decenii Valentina Boteanu a fost directoarea primei școli de fete, inaugurată la Constanța în decembrie 1919, devenită peste ani Colegiul național "Mihai Eminescu". Pianistă, cu o bogată activitate concertistică, timp de 31 de ani a desfășurat activități administrative din care 18 ani a stat la cârma școlii. A luptat eroic în toți anii să facă din Școala de fete "Domnița Ileana" un standard de învățământ și educație, a luptat cu birocrația, cu greutățile inerente începutului, cu lipsurile, mentalitățile, necunoașterea. A murit în august 1962, asistând neputincioasă la desele și nejustificatele schimbări de drum ale școlii, devenită în acea perioadă Școala medie "Ana Ipătescu".

Un splendid portret făcut Valentinei Boteanu a rămas înscris sub semnătura Faustei Rădulescu,

una din profesoarele care au venit la Constanța să facă apostolat pe altarul educației tinerei generații de după primul război mondial. Pentru farmecul scriiturii și detalii pitorești din viața școlară la începutul anilor 1920, reproducem textul:

”În primăvara ce va veni, se împlinesc douăzeci și cinci de ani, de când o tânără profesoară, care-și purta încă uniforma școlară, clasicul șorț negru cu colereta albă, uniformă pe care o purta și pe ea, dar și în fotografia din carnetul de călătorie; pornise pe calea destinului de la Dunăre către țărmul Mării Negre. De la Brăila până la Constanța, drumul scurt, ca o părere. Din gara Constanța până la școala profesională, vecinicie...

Inima-mi era strânsă de îngrijorare, și o tristețe neînțeleasă îmi sfâșia sufletul, deși mă primeau ca o binecuvântare razele unui soare cald și atât de luminos sub albastrul cerului, în cât am simțit frământând o lacrimă în pleoape... În drum spre școală nici o figură cunoscută; mă simțeam atât de străină, deși o singură făptură mi se arăta în același sbucium, aceeași frământare și al cărui obraz îl zăream la capătul fiecărei străzi ce tăia calea mea. Era Marea, Marea pe care atât o dorisem...Ea mi-a fost cea dintâi prietenă când am pășit aci. Am ajuns la școală, care se afla în str. Cristea Georgescu. Mi-a atras privirea, balconul etajului. Era îmbrățișat de un desiș de ederă pe care fantezia mea o și înverzise...și deodată m’am gândit la o castelană, un trubadur și chitara... Între timp sunasem. Sgomotul cheei la deschiderea ușei mă făcu să tresar. Chiar dela intrare m-a uimit curățenia desăvârșită. Am urcat scara având impresia că intru într-un arsenal, căci m-a primit zângănitul nenumăratelor mașini de cusut din atelierele larg deschise. Era după amiază în orele de lucru. Se vorbea numai în șoaptă. Elevele în șorțurile albe ca zăpada lucrau în fața fronturilor de manechine. Altele intrau și eșeau din sala de probă. Intreb de D-na Directoare și sunt imediat condusă în cancelarie, unde Doamne foarte distinse la chip și înbrăcăminte așteptau rândul la probă. De pe scaunul meu, priveam chipurile de copile sfioase, drăgălașe, atât de cuviincioase cu lumea care venea și pleca. Zăream figuri bucălate, sănătoase, preocupate de lucrul din mâna lor, încât activitatea aceasta de o clipă, albinăritul acesta din jurul meu, îmi aduse o căldură binefăcătoare inimei.

Se deschide o ușă spre cancelarie și din sala alăturată, de unde se auzi un râs atât de comunicativ și așa de tineresc că-mi veni și mie să râd, apare o Doamnă înaltă, sveltă, încordată, iar doi ochi sfredelitori într-o clipă m-au privit din cap până în picioare. Eu rămăsesem uimită privind bogăția părului care era prins într-un coc atât de artistic răsucit din șerpuiri de păr, încolăciri atât de netede și atât de lucios cum nu mai văzusem la nimeni.

- Dumneata ai vreo probă?
- Da, Doamna Directoare. Eram sigură că-i Domnia sa. Da, am, dar o probă cam grea.
- Dar de ce așa grea? Te rog ia loc...
- Sunt profesoară de muzică, numită aci la Domnia voastră.
- În sfârșit! Bine c-a dat Dumnezeu s-avem și noi o profesoară de muzică.
- Dar cum, până acum n-ați avut?
- Ba da, am avut un profesor de la liceu, pe d-l Baston, și încă foarte bun profesor...și cheamă îndată pe domnișoara Tereza Iordăchescu, secretară și maestră de linjerie, în prezent directoare la Scoala. Profesională din Fălticeni să-mi dea orarul și să mă întrebe imediat de Repertoriu... Eu răspund, programa analitică. – Da, dar dumneata trebue să ai și un repertoriu...

În curând sosea M. S. Regina Carmen Sylva, care la începutul lunii Iunie vizita regulat școala. Îi spusei Doamnei Directoare că o rog să poftească în clasă, după câteva zile, să asiste.

Nu știam în clipa aceea că D na se trăgea dintr’un neam de muzicanți ilustri cu renume în țară și peste graniță...După ce luai orarul Doamna Directoare mă întreabă imediat unde voi locui, și unde voi lua masa și rugă pe Tereza Iordăchescu să-mi aibă de grijă...Așadar, școala mă cucerise iar Doamna Directoare știuse să mi deschidă în inimă porțile primelor bucurii...

Cu o fremătare de fericire în suflet, alergai la Mare...la bulevard, unde avui vedenia cea mai fermecătoare! Reminiscente de vrajă din trecutul Pontului Euxin, și poezia vechiului Tomis, țărmul scitic luau acum proporțiile unei realități ce se desfășurau sub valul purpuriu al soarelui ce apunea. Vedeam lunecând triremele legendare în căutarea lânii de aur, sau urmăream extuziaștii auguri, pironiți cu ochii către sborul păsărelelor întârziate în zarea trandafirie șoptindu-i tainic lui Ovidiu, destinul ce trebuia să nu i se mai schimbe, și țărmul se legăna în vrăji de basm, lunecau visurile pe undele infinite, sburau păsărelele atrase de mirajul văzduhului... dar închipuiți vă, atunci sburau și oamenii. (...)

Seara, am fost întovărășită de Tereza Iordăchescu la masă, la un restaurant. Ea citea lista de mâncare. Guvizi prăjiți...eu auzeam...repertoriu...căci mi se înfipsese ca un cui sfredelindu-mi creerul repertoriul Doamnei Directoare...

Ea citea, supă de găină, eu auzeam, repertoriu. Ea citea rasol de găină...eu, repertoriu...ea citea baclava, eu auzeam repertoriu...Așa încât prima mea masă la Constanța, a fost

- Guvizi cu... repertoriu...
- Supă de găină cu... repertoriu...
- Rasol de găină cu... repertoriu...
- Baclava cu ... repertoriu....

Programa pasionată a sufletului meu era, deci, repertoriul Doamnei Directoare, Marea si skatingul. În vremea aceea, în curtea școlii noastre, se afla un clopot mare, care suna trăgându- l de o funie groasă și care se auzea de la bulevard... Din toate clasele așezate spre răsărit și apus, se vedea Marea. Atunci nu existau blochausurile d-lui Lescovar... Mă înțelegeam întotdeauna cu Tereza Iordăchescu să sune clopotul și mai tare și mai prelung, când eram la skating, unde, închipuindu-vă, eram tot timpul liber afară de orele de clasă și noaptea când dormeam. De cele mai multe ori, dejunul îl luam la bulevard cu patinele în picioare. Nu știu cum se facea că de câte ori biata Tereza, disperată, suna clopotul și mai

tare și mai prelung, nu-l auzeam niciodată ... încât întârziam deseori. De multe ori m-a văzut D-na Directoare, dar nu mi-a spus-o niciodată...

Timpul se transforma pentru mine în fericire perpetuă. După ce terminam programa sufletului meu, treceam în fiecare seară, pe lângă statuia lui Ovidiu, căci într'un colț al sufletului meu păstram tristețea și a trecutului lui și a singurătății, a izolării în timp și-n spațiu... izolare în chiar ținuta corpului, și niciodată nu încheiam ziua fericirilor mele, fără să nu-mi șoptesc în taină ca o rugăciune, versurile de pe soclu, în cea mai bună traducere a lor...

Armonia cancelariei noastre era desăvârșită... Acordul de bază, - îl stabilise încă – și Doamna Directoare... Nu voi uita niciodată felul cum se făcea părtașe la bucuriile sale, cum știa să ne creeze o atmosferă caldă, familiară... Era lege: Sâmbăta după amiază să luăm ceaiul la Domnia sa. Erau după amiezile când Domnul Boteanu sosea de la Câmpulung, unde era președintele tribunalului. Pare că o văd și acum pe d-na Directoare cum venea în cancelarie la ora zece, cu șorțuletul alb dinainte, rumenă la obraz de căldura cuptorului, cu două farfurii pline cu bunătăți din care trebuia să gustăm dulciurile ce vom avea după masă, la ceai. La ora două, sosea Domnul Boteanu și în acea după-amiază petreceam câteva ore în cea mai prietenoasă comunicare.

Domnul Boteanu era un vorbitor admirabil și de o vastă cultură... Acolo se citeau și se reciteau versuri, se discuta literatură, iar D-na Directoare cânta la pian cu un talent fără seamăn. Ne țintuia sufletul sub vraja cântecului... încât odată, așa, din senin, îi spun: Cum, Dv. nu știți ce talent extraordinar aveți? Ați fi devenit o artistă celebră. Nu simțiți ce arzător talent aveți? Nu vă vine așa să plecați în lumea largă să vrăjiți lumea toată ?!!

Doamna directoare îmi răspundea râzând, cu gestu-i atât de caracteristic, de a-și da capul pe spate, spunându-mi tare și răspicat: Nu! Nu!

Între cele două vocații, muzică și școală, a ales-o pe aceea care trebuia s-o eternizeze în istoria școlii românești. Și astfel într-o camaraderie perfectă, într-o întrecere de activitate, eu cu repertoriul „iar d-na directoare cu atelierele pline de toate bijuteriile de lucruri migălite artistic, pentru expozițiile anuale, de care se dusese faima"(...)

Căci grandioasă a fost viața D-nei Boteanu, o simfonie puternică ca o creație de Haydn, sau o eroică de Beethoven, o simfonie în care chiar când se încerca să pătrundă disonanțe, acestea nu fac decât să mărească și mai mult frumusețea valurilor de armonie..".[1]

[1] Anuarul Liceului de fete Domnița Ileana din Constanța de la întemeiere pe anii școlari 1919-1937, Institutul de arte grafice Albania, Constanța, nr. 230-..238

Ce ne costă perfecționismul?

Dragoș Florin CONSTANTINESCU, *psiholog, psihoteraput – hipnoză clinică și terapie ericksoniană*

Încep acest articol prin a vă adresa o întrebare: Credeți că perfecționismul este un aspect pozitiv al personalității?

Dacă răspunsul la această întrebare este da, atunci am o veste proastă: vă înșelați.

Desigur, este important să ne dorim să devenim mai buni și să depunem efort pentru a obține ceva sau pentru a atinge un anumit nivel. Ce face ca perfecționismul să fie toxic este faptul că, deși cei care îl îmbrățișează își doresc să aibă succes, aceștia se concentrează mai mult pe evitarea eșecului, iar acest fapt conduce, de cele mai multe ori, la comportamente de evitare sau amânare. În concluzie, multă frustrare.

Un studiu realizat în 2017 evidențiază faptul că dorința tinerilor de a fi perfecți a crescut vertiginos în ultimele trei decenii. Potrivit acestui studiu tinerii din ziua de azi sunt mult mai predispuși la perfecționism decât generațiile anterioare.

Perfecționismul, ca trăsătură de personalitate, este caracterizat prin eforturile constante de a fi perfect, fără greșeală, standarde ridicate nerealiste și atitudine extrem de critică atât față de sine cât și față de ceilalți. Persoanele perfecționiste încearcă, de cele mai multe ori, să dețină controlul, însă nu sunt conștiente de acest aspect, fapt ce conduce la probleme interpersonale. Adesea persoanele cu tendințe perfecționiste nu pot recunoaște faptul că au așteptări și perspective diferite de ale celorlalți. În ciuda așteptărilor și idealurilor ridicate aceste persoane sunt caracterizate, mai degrabă, prin pesimism și negativism. Din exterior perfecționismul este perceput ca fiind ostil, însă perfecționistul nu realizează acest aspect.

Un postulat perfecționist ar putea suna cam așa: „Trebuie să dovedesc întotdeauna că sunt competent, adaptat și performant; trebuie să am talent și să realizez lucruri importante în viață, altfel nu valorez nimic."

Deoarece perfecționismul este obsesiv, gândirea tinde să formeze un cerc vicios, să devină rigidă și inflexibilă, caracterizată, așa cum spuneam, de o autocritică dură mai degrabă decât de autocompasiune. Într-un fel, din cauza tensiunii zilnice de a face imposibilul (din motive greșite), perfecționismul este un mod palid de a trăi viața, înăbușind trăiri esențiale precum optimismul și vitalitatea.

Perfecțiunea este, firește, o abstractizare, ceva imposibil de atins în realitate.

Cu alte cuvinte perfect este inamicul lui *suficient de bun*.

Cum se dezvoltă această trăsătură de personalitate? Nevoia de perfecțiune este transmisă, de regulă, de către părinți copiilor în diferite moduri, uneori foarte subtil precum o sprânceană ridicată la un B în loc de FB.

Din perspectivă psihanalitică perfecționismul este văzut ca un răspuns la o copilărie excesiv de exigentă, severă sau ca o adaptare la un mediu haotic, nesigur. În esență, perfecționismul este asociat cu traume complexe. Eforturile de a controla celelalte persoane și mediul, pentru a obține o protecție (aparentă), se perpetuează ulterior și în viața adultă.

Pentru cei care suferă din cauza acestui perfecționism paralizant sugestia este să consultați un specialist; poate fi, de asemenea, util să integrați următoarele sfaturi în viața dumneavoastră.

1. Mută atenția pe ceea ce îți place în legătură cu o anumită sarcină.

Teama de eșec și îngrijorarea constantă cu privire la subiectul/sarcina pe care dorești să o abordezi te plasează într-un cadru mental negativ, ceea ce amplifică stresul, anxietatea și te face mai puțin fericit.

În loc să te gândești la modul perfect în care trebuie făcut și la cât de teamă îți este să eșuezi (toate aceste gânduri fiind centrate pe aspecte negative), observă dacă există aspecte ale sarcinii care te bucură. Este posibil să poți alege o altă lentilă prin care să vezi această sarcină.

2. În primul rând ia o decizie. În al doilea rând, rămâi consecvent.

Când intrăm într-o rutină și nu putem începe un proiect sau petrecem ore în șir gândindu-ne

la anumite detalii nu avansăm. Ceasul ticăie și termenul se apropie. Deci, ia o decizie.

La fel de important este să rămâi la decizia ta și să o urmezi. Acest lucru îți va oferi mai multă încredere în tine și în abilitățile tale. Astfel schimbi locusul de control de la exterior la interior – tu ești responsabil de lumea ta și tu știi ce vrei să faci cu ea, mai degrabă decât să-i lași pe alții sau societatea să ia decizii pentru tine (ceea ce, în mod inevitabil, se va întâmpla dacă tu nu o faci).

Chiar dacă realizezi că ai fost prea ambițios cu stabilirea obiectivelor sau că nu ai rezultatele pe care le-ai dorit – acesta este un lucru bun, doar așa avem oportunitatea de a învăța și de a ne evolua. Nu există succese sau insuccese, există doar experiențe de învățare!

3. Dacă amâni constant sarcinile aplică tehnica Pomodoro.

- Alege o sarcină pe care vrei să o rezolvi. UNA singură.

- Setează un ceas care să sune după 25 de minute (poți folosi telefonul mobil).

- Timp de 25 de minute concentrează-ți atenția la această sarcină, fără să faci nimic altceva. Dacă îți amintești că ai ceva important de făcut și nu vrei să uiți, notează pe o foaie de hârtie și revino la sarcină.

- Când sună alarma, ia o pauză de 5 minute în care te poți relaxa; orice, important este să te deconectezi de la lucru.

- După patru secvențe (25+5), ia o pauză mai mare de 20-30 de minute.

4. Practică meditația sau mindfulness-ul.

În loc să îți verifici telefonul sau alte dispozitive electronice (utilizarea prelungită a acestora poate duce la anxietate sau depresie) în timpul pauzelor de lucru, dimineața sau la sfârșitul zilei, meditează. Meditația calmează și îți clarifică gândurile. Este dovedit că meditația reduce anxietatea și stresul și poate schimba structura creierului dacă este practicată în mod regulat.

Simt nevoia să mărturisesc că personal m-am confruntat, o mare parte din viața mea, cu acestă problemă. A fost nevoie de mult efort și energie pentru a o înțelege și pentru a-i diminua puterea asupra mea.

Pentru perfecționiștii, care nu au privit niciodată cu atenție această latură a personalității lor sau poate acum iau în considerare această posibilitate, mi-aș dori ca acest articol să trezească câteva întrebări (știu, pot fi dificile): Sunt perfecționist, chiar dacă nu realizez asta? Cum îmi afectează acest fapt viața, munca sau relațiile mele? Cât de mult mă definește perfecționismul? De unde provine? Ar trebui să muncesc pentru a fi mai puțin perfecționist? Cum ar putea arăta asta, pot să-mi imaginez cum este să fii diferit? Aș mai fi eu dacă nu aș fi perfecționist, sau aș fi „mai mult” eu?

Chiar și atunci când ne recunoaștem propriile tendințe perfecționiste efortul este anevoios, greu de tolerat, însă în cele din urmă pe deplin meritat.

Muzica rănilor de război

Oana Elena POPESCU

Pentru a celebra Ziua Culturii Naționale, Centrul Cultural Județean Constanța ”Teodor T. Burada” cu sprijinul Muzeului Militar „Regele Ferdinand I” filiala Constanța, în colaborare cu Asociația pentru Educație și Sănătate MENS SANA au organizat evenimentul cultural ”MUZICA RĂNILOR DE RĂZBOI”.

Evenimentul a avut loc în premieră în data de 15 ianuarie, la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret ” Jean Constantin” Constanța și a constat intr-o proiecție de film documentar cu același nume în regia lui Tiberiu Rotarescu, al cărui scenariu îi aparține Marilenei Stănescu.

Narat de actorul Marius Manole, filmul prezintă personalitatea lui George Enescu într-o ipostază inedită. Filmul documentar “Muzica rănilor de război” nu este doar o călătorie muzicală și nici una parcursă printre cuvinte plăsmuite cu emoție. Este și o veritabilă lecție de istorie spusă altfel, este un film despre oameni, despre cei care apar în imagini, dar și despre cei care stau în spatele camerelor de filmare cuvântul fiind cel care a deschis porțile într-o lume a muzicii și a culorilor ascunse în imagini.

La reușita documentarului și-a adus contribuția și violonistul Sabin Penea, cel care a interpretat melodiile din coloana sonoră a filmului, cântând pe o vioară Paul Kaul, care a aparținut marelui Enescu, aflată în patrimoniul muzeului ce îi poartă numele, din Capitală.

Intrarea a fost liberă in limita locurilor disponibile.

Alexandru Ioan Cuza – fondatorul învăţământului universitar românesc

Aurelia LĂPUŞAN

Invăţământul superior din Ţara Românească, început sub semnul clasicităţii la Academia Domnească, evoluează spre cerinţele epocii moderne. Transformările social-politice şi economice din Europa impuneau orientarea învăţământului superior spre marile probleme ale popoarelor hotărâte să se afirme, să trăiască liber. In contextul mutaţiilor politico-sociale pe plan intern şi internaţional „Academia cu ştiinţe chiar în limba românească" marchează o etapă nouă a învăţământului superior care s-a desfăşurat la Sfântul Sava. Intr-o perioadă scurtă de 14 ani, în aceleaşi chilii ale mănăstirii Sfântul Sava, alţi dascăli predau altor ucenici despre istoria neamului şi a neamurilor, despre ştiinţele moderne, în limba patriei. Cu un curaj epopeic, profesori, elevi şi alţi cărturari au reuşit să transpună în română literatura ştiinţifică (algebră, trigonometrie), lucrări de filozofie, de istorie universală etc. Au reanalizat problemele limbii române, creând o gramatică a limbii naţionale, au impulsionat cercetarea trecutului patriei. Aici s-au format mulţi cărturari ai ţării: poeţi, oameni de ştiinţă, diplomaţi.

Chiliile dispărutei mănăstiri Sfântul Sava din Bucureşti au găzduit timp de un secol şi jumătate învăţământul superior din Ţara Românească.

Două Academii, din care una a continuat generos pe cealaltă – nu atât ca instituţii cât ca centre de cultură – marchează in istoria spiritualităţii româneşti o epocă de mari avânturi şi acumulări.[1]

La 25 noiembrie 1864 este promulgată de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza Legea asupra instrucţiunii publice. Cu doi ani înainte fusese creat Consiliul superior al instrucţiunii publice, însărcinat să elaboreze această lege. Consiliul compus din personalităţile vremii îi însărcina pe Vasile Boerescu, fost director al Eforiei Şcolilor din Ţara Românască, redactor şef al ziarului Naţionalul, cu elaborarea noului proiect.

Legea împărţea instrucţia în două categorii: privată şi publică, având trei compartimente: primară(şcoli primare la sate şi oraşe), secundară(licee, gimnazii, şcoli reale, de bele arte, profesionale-pentru băieţi, şcoli secundare de fete) şi superioară cu **4 facultăţi: litere, ştiinţe matematico-fizice,drept şi medicină[2].**

Ministrul instrucţiunii, C.A.Rosetti, arăta în mai 1866:"Să nu mărginim şcoalele noastre superioare la învăţătură teoretică, ci să dăm acestei învăţături o direcţiune practică, de aplicaţiune."[3]

În domeniul învăţământului superior, legea consemnează existenţa a patru facultăţi: de Drept, de Ştiinţe, de Filosofie şi Litere, de Medicină, ultima urmând a se construi ulterior (1869). Pentru fiecare facultate se stipulează obiectele de studiu, organizarea lor fiind lăsată pe seama unor regulamente speciale care urmau a se elabora, în baza acestora putându-se introduce noi obiecte de studiu (respectiv, catedre).

Era prevăzută o durată de 3-5 ani, „după trebuinţele fiecărei facultăţi". Pe lângă Facultatea de ştiinţe fizice, matematice şi naturale se prevedea înfiinţarea de Şcoli de aplicaţiune, pentru formarea de ingineri, silvicultori etc., iar pe lângă facultăţile de medicină de la Bucureşti şi Iaşi (până la înfiinţarea acestora pe lângă Şcolile existente), câte o şcoală superioară de farmacie, pentru formarea de farmacişti, şi câte o şcoală superioară veterinară, pentru formarea de medici veterinari.

De asemenea, legea indica atribuţiile organelor de conducere, la nivelul facultăţilor şi universităţilor: Consiliul facultăţii, în frunte cu decanul, şi Consiliul universitar, în frunte cu rectorul.

Legea pune problema unei pregătiri speciale pentru profesorii de licee şi facultăţi, în acest scop preconizând constituirea de Şcoli normale superioare, cu o durată de trei ani, cu două secţii: de Litere şi Ştiinţe. Candidaţii urmau să fie recrutaţi pe bază de concurs, odată admişi, ei având obligaţia de a urma, în paralel, primii doi ani, cursurile facultăţilor respective; cu toţii urmau să-şi însuşească „teoria învăţământului" (pedagogia)[4].

[1] Pagina oficială a Colegiului Național Sfântul Sava din București de pe site

[2] Isar, Nicolae, Gudin Cristina, Din istoria politicii școlare românești. Problemele învățământului în dezbaterile Parlamentului(1864-1899 (București, Editura Universității 2004, p.20

[3] Isar,Nicolae, Gudin Cristina, Din istoria politicii școlare românești. Problemele învățământului în dezbaterile Parlamentului(1864-1899(,București, Editura Universității2004,p.49

[4] Isar, Nicolae,Gudin, Cristina, Din istoria politicii școlare românești.

Simion Bărnuţiu, doctor în legi, profesor de drept natural, de drept gentilic, de drept public al românilor şi de filosofie, europeanul, cum îl numea D.D.Roşca, era membru în Consiliul şcolar al Moldovei.[5]

În vara anului 1835 se înfiinţase la Iaşi Academia Mihăileană, instituţie de învăţământ superior, având ca specializări cursuri de filosofie şi Drept, incluzând şi clasele gimnaziale de la Trei Ierarhi.

Cursul de istorie naţională îi este încredinţat lui Mihail Kogălniceanu, iar cel de economie politică lui Ion Ghica. Ion Ionescu de la Brad este primul profesor din România care a predat agronomia în învăţământul superior, la Academia Mihăileană. Este apreciat ca întemeietorul unei noi discipline pedagogice-pedagogia practică agricolă.

În 1841 tot la Iaşi se înfiinţează Şcoala de arte şi meserii.

În Transilvania, învăţământul în limba română este restricţionat de habsburgi astfel că funcţionau totuşi pe structura vechilor şcoli confesionale 298 şcoli româneşti, faţă de 353 germane şi 962 ungureşti, în condiţiile în care populaţia majoritară era de expresie românească. Două gimnazii la Blaj şi la Beiuş erau în limba română, adevărate focare de cultură şi civilizaţie autohtonă.

La 2 mai 1848, Simion Bărnuţiu ţinea răsunătorul său Discurs de la Blaj în care, printre altele sublinia relaţia socială existentă între dezvoltarea culturii şi a şcolii naţionale, care înseamnă lumina ştiinţelor şi a artelor, implicit libertatea şi fericirea poporului.[6]

Prin ordonanţa imperială din august 1846 s-a pus baza învăţământului în Turcia, care cuprindea instrucţia primară, secundară şi superioară. Instrucţia primară era gratuită şi obligatorie. În fiecare sat exista pe lângă geamie şi o şcoală primară. Şcolile/mektebi)erau întreţinute de stat. Instrucţia superioară se făcea în Dobrogea numai la Seminarul din Babadag reînfiinţat în 1837 de Mahmud al ll-lea. Era întreţinut prin veniturile proprii, având mai multe moşii. Între acestea şi moşia Zebil, aparţinând lui Ali Paşa, fondatorul geamiei.

Celelalte naţionalităţi din Dobrogea nu aveau şcoli, ci numai institute private.[7]

Proclamaţia de la Izlaz şi Proiectul de Constituţie pentru Moldova din 1848 cereau, alături de alte revendicări, învăţătură nestingherită pentru toate straturile sociale şi pentru ambele sexe, gratuitate şi şcoli de toate gradele până la cele mai înalte - universitate, şcoli speciale cu caracter tehnic.[8]

Noua programă de învăţături elaborată în 1850 aducea modificări în organizarea învăţământului de la acea dată divizând această formă de educaţie publică naţională în şcoli primare(orăşeneşti), de patru ani, colegii sau gimnazii, de şase ani, **şcoli ştiinţifice speciale (facultăţi)** cu durata de 3-4 ani.[9]

În 1851 se inaugurau cursurile celor două Şcoli speciale(facultăţi): Şcoala de legi şi Şcoala de inginerie, iar din dispoziţia domnitorului Barbu Ştirbei se mai pregăteau o şcoală de agricultură şi o şcoală de arte şi meserii.[10]

În anul 1852, Domnitorul Barbu Ştirbei a semnat actul de organizare a Institutului de Agricultură de la Pantelimon. Peste numai doi ani, în 1855, şi-a deschis cursurile şi Şcoala pentru Învăţătură Veterinară. Astfel, învăţământul agronomic şi cel veterinar au evoluat în paralel, în corelaţie cu nevoia crescândă de specialişti şi cu dezvoltarea ştiinţelor şi a cunoştinţelor de specialitate din ambele domenii. În anul 1867, prin includerea în programul de studii a disciplinelor silvice, învăţământul agronomic se dezvoltă sub numele de Şcoala Centrală de Agricultură şi Silvicultură. În cadrul ei s-a înfiinţat prima fermă didactică experimentală din ţară (1873), iar in 1886, prima instituţie de cercetări agricole din România, cunoscută sub denumirea de Staţiunea Agronomică Bucureşti. In anii următori, învăţământul agronomic s-a dezvoltat sub diverse titulaturi, în 1952 institutului fiindu-i atribuit numele marelui patriot Nicolae Bălcescu.

Trei ani mai târziu, în timpul războiului Crimeii, o comisie franceză sub preşedinţia ing.L.Lalanne se deplasează în Dobrogea şi trasează o şosea strategică pentru evacuarea trupelor franceze. Pe aceasta a fost instalată puţin mai târziu calea ferată Cernavodă-Constanţa. Lalanne este inginerul pe care prinţul Valahiei, Barbu Ştirbei, l-a chemat în ţară pentru a susţine învăţământul autohton şi care a fondat Şcoala de poduri şi sosele, precum şi şcoala de constructori. Printre alte lucrări edilitare proeictate de acesta se numără şi drumul de-a lungul văii Prahova, începând de la Comarnic.[11]

În aceeaşi perioadă, George Costaforu, directorul Eforiei Şcolilor din Ţara Românească este trimis de caimacamul Alexandru Ghica într-o misiune de cunoaştere în Europa pentru a se informa asupra sistemului de organizare a învăţământului occidental. Acesta redactează o lucrare cu titlul Studii asupra instrucţiunii publice în unele din cele mai înaintate state ale Europei.

Concluzia pedagogului: „Cea mai mare nenorocire pentru noi ar fi dar adoptarea sistemului scolastic al cutăruia sau cutăruia stat, fără control şi fără examenul serios al veritabilelor noastre trebuinţe”.

În urma acestor recomandări caimacamul Ghica elaborează un proiect de reformă prin care învăţământul este desfăşurat în trei diviziuni, ultima fiind de doi ani pe două secţiuni: a Literelor şi Ştiinţelor. Cea din urmă secţiune se diviza, la rându-i, în cursul de matematică şi cursul comercial.[12]

Problemele învăţământului în dezbaterile parlamentului (1864-1899) – Editura Universităţii din Bucureşti, 2004,p. 26.

[5] Revista învăţământului superior,an X,nr.6,1968,p.75.

[6] Cristea, Gabriela, Reforma învăţământului. O perspectivă istorică (1864-1944), Idei pedagogice contemporane,Bucureşti, Editura didactică și pedagogică, 2001, p. 71.

[7] Căpitan Dobrogianu, Dobrogea în pragul veacului al XlX-lea, 1904, p.354.

[8] Revista de pedagogie, octombrie 1964, p.65

[9] Isar, Nicolae, Gudin Cristina, Din istoria politicii şcolare româneşti. Problemele învăţământului în dezbaterile Parlamentului(1864-1899), Bucureşti, Editura Universităţii, 2004, p.11.

[10] Isar, Nicolae, Gudin Cristina, Din istoria politicii şcolare româneşti. Problemele învăţământului în dezbaterile Parlamentului(1864-1899), Bucureşti, Editura Universităţii, 2004, p.11.

[11] Cotovu, Virgil, Le port de Constanza, 1936, p. 9.

[12] Isar, Nicolae, Gudin Cristina, Din istoria politicii şcolare

A.T.Laurian a călătorit în acelaşi scop în 1855 la Viena.

Ziarista şi omul politic Constanţa Dunca s-a interesat şi a studiat sistemul de instrucţie în şcolile de fete din Franţa şi Germania.

Universitatea Bucureşti a luat fiinţă la 7 iulie 1864 printr-un decret emis de domnitorul Alex.Ioan Cuza. Dar prima instituţie de învăţământ superior a fost Academia Domnească a lui Constantin Brâncoveanu, la 1694, de la mânăstirea Sf.Sava, devenită universitatea din 1864 după o funcţionare continuă. Academia a avut de la început o bibliotecă şi o tipografie proprii. Predarea se făcea în limba elină.

La 25 noiembrie 1864 a fost decretată Legea asupra Instrucţiunii, prima lege şcolară care a însemnat începutul ordinii în sistemul de învăţământ românesc. România a fost printre primele state care au acordat gratuitatea şi obligativitatea şcolară, au promovat instrucţia populară, pentru copiii de ambele sexe. Lege modernă, cu mult înaintea altor state democratice ale Europei.

---

românești.Problemele învăţământului în dezbaterile Parlamentului(1864-1899), București, Editura Universităţii, 2004, p.13.

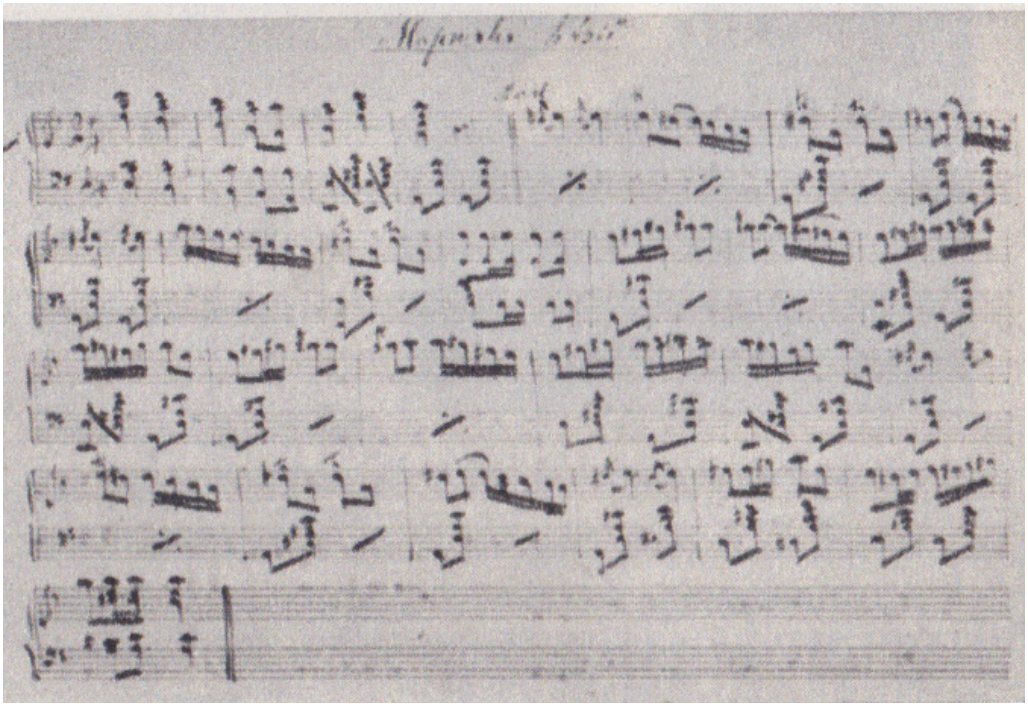

foto: Olivia Andrei